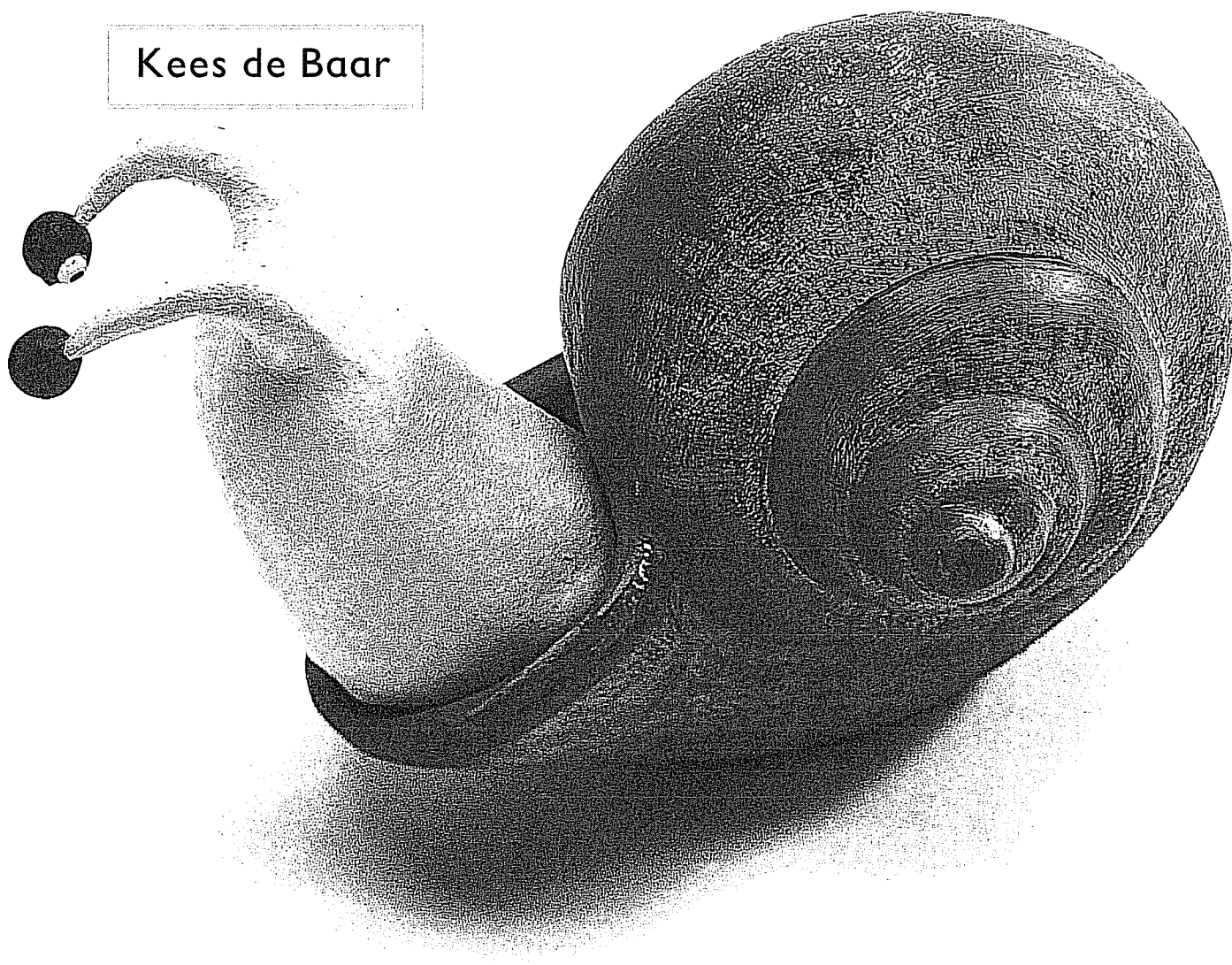

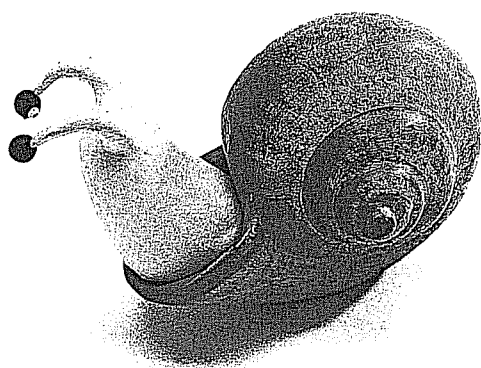
W o o r d b o u w N i e u w

methode voor functioneel
spellingonderwijs
**Deelhandleiding
blok 5**

Kees de Baar

thiememeulenhoff

Woordbouw Nieuw is ontwikkeld door het
Regionaal Pedagogisch Centrum Zeeland, Middelburg,
en uitgegeven door ThiemeMeulenhoff, Utrecht/Zutphen.

auteur Kees de Baar, Middelburg

redactie Tekst in vorm, Houten

illustraties Tineke Meirink, Utrecht

Natascha van Oirschot, Breda

ontwerp en vormgeving

Dollekamp & van Campen, Utrecht

ISBN 90 280 2183 3

Eerste druk, derde oplage

© **ThiemeMeulenhoff, Utrecht/Zutphen.**

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

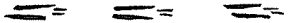
Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

ThiemeMeulenhoff ontwikkelt leermiddelen voor: Primair Onderwijs, Algemeen Voortgezet Onderwijs, Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie en Hoger Beroepsonderwijs.
Voor meer informatie over ThiemeMeulenhoff en een overzicht van onze leermiddelen:

www.thieme-meulenhoff.nl

De complete methode Woordbouw Nieuw bestaat uit

Map Algemene inleiding en bijlagen
(hierachter kunnen de deelhandleidingen
worden toegevoegd door de leerkracht)

90 280 1642 2

jaargroep 3

Bouwschrift basisblok

Bouwschrift blok 1

Bouwboek basisblok en blok 1

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) basisblok en blok 1

90 280 3555 9

90 280 3489 7

90 280 2041 1

90 280 2411 5

jaargroep 4

Bouwschrift blok 2

Bouwschrift blok 3

Bouwschrift blok 4

Bouwboek blok 2, 3 en 4

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 2, 3 en 4

90 280 3361 0

90 280 3227 4

90 280 3154 5

90 280 2132 9

90 280 1723 2

jaargroep 5

Bouwschrift blok 5

Bouwschrift blok 6

Bouwschrift blok 7

Bouwboek blok 5, 6 en 7

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 5, 6 en 7

90 280 3002 6

90 280 4022 6

90 280 5516 9

90 280 2233 3

90 280 2183 3

jaargroep 6

Bouwschrift blok 8

Bouwschrift blok 9

Bouwschrift blok 10

Bouwboek blok 8, 9 en 10

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 8, 9 en 10

90 280 4214 8

90 280 5663 7

90 280 4166 4

90 280 2364 X

90 280 1806 9

jaargroep 7

Bouwschrift blok 11

Bouwschrift blok 12

Bouwschrift blok 13

Bouwboek blok 11, 12 en 13

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 11, 12 en 13

90 280 5806 0

90 280 4361 6

90 280 5175 9

90 280 2449 2

90 280 2305 4

jaargroep 8

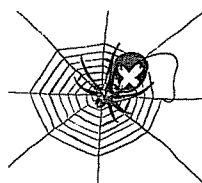
Bouwschrift blok 14

Bouwschrift blok 15

Bouwschrift blok 16

Bouwboek blok 14, 15 en 16

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 14, 15 en 16

90 280 6416 8

90 280 4220 2

90 280 5918 0

90 280 2571 5

90 280 1960 X

Leerdoelen

De leerlingen:

- beheersen tweelettergrepige woorden met een voor- of achtervoegsel;
- kunnen de verlengingsregel toepassen bij verkleinwoorden en bij andere tweelettergrepige woorden;
- beheersen tweelettergrepige woorden met een lange klinker op het eind van een woord of van een klankgroep;
- beheersen tweelettergrepige woorden met een bijzondere klankgroep.

Vaardigheden

De leerlingen:

- kunnen tweelettergrepige woorden verdelen in klankgroepen en lettergrepen;
- herkennen verkleinwoorden en tweelettergrepige woorden waarop de verlengingsregel van toepassing is;
- herkennen de onbeklemtoonde klankgroep voor en achter aan een woord;
- herkennen bijzondere klankgroepen in tweelettergrepige woorden.

Instructieaspecten

De leerstof is als volgt ingedeeld:

- 1 woorden met een lange klinker op het eind van een woord;
- 2 ~~woorden waarop de verlengingsregel van toepassing is;~~
- 3 tweelettergrepige woorden met ch of cht;
- 4 ~~leenwoorden waarvan de eerste lettergreep op a eindigt;~~
- 5 woorden met bijzondere klankgroepen;
- 6 woorden die eindigen op ig of lijk;
- 7 nieuwe woorden met au en ei;
- 8 woorden met een lange klinker op het eind van een lettergreep.

Lessenoverzicht

- les 1 auto, pinda 4
- les 2 kilo, menu 4
- les 3 autootje, laatje 4
- les 4 controle en toepassing 6
- les 5 herhaling en toepassing 7
- les 6 vriendje, blaadje 8
- les 7 honderd, niemand 8
- les 8 hondje, geduld 8
- les 9 controle en toepassing 10
- les 10 herhaling en toepassing 11
- les 11 ch en cht 12
- les 12 ch en cht 12
- les 13 cht 12
- les 14 controle en toepassing 14
- les 15 herhaling en toepassing 15
- les 16 woorden met a 16
- les 17 woorden met a 16
- les 18 woorden met a 16
- les 19 controle en toepassing 18
- les 20 herhaling en toepassing 19
- les 21 eer, oor en eur 20
- les 22 aai, ooi en oei 20
- les 23 uw, eeuw en ieuw 20
- les 24 controle en toepassing 22
- les 25 herhaling en toepassing 23
- les 26 ig en lijk 24
- les 27 ig en lijk 24
- les 28 ig en lijk 24
- les 29 controle en toepassing 26
- les 30 herhaling en toepassing 27
- ~~les 31 woorden met au 28~~
- les 32 woorden met ei 28
- les 33 woorden met ei 28
- les 34 controle en toepassing 30
- les 35 herhaling en toepassing 31
- les 36 lange klinker 32
- les 37 lange klinker 32
- les 38 lange klinker 32
- les 39 controle en toepassing 34
- les 40 herhaling en toepassing 35
- les 41 afsluiting 36
- les 42 afsluiting 36
- les 43 afsluiting 37
- kopieerbladen 40

Didactische aandachtspunten

Klankgroepen en lettergrepen

De leerlingen moeten enkele begrippen goed leren onderscheiden. Deze begrippen komen namelijk steeds terug. Wanneer we naar een woord kijken, kunnen we het woord opdelen in letters en in lettergrepen. Wanneer we naar een woord luisteren, kunnen we het woord opdelen in klanken en klankgroepen. (Een klank kan uit meerdere letters bestaan!) Het onderscheid tussen letter en klank en tussen lettergreep en klankgroep blijft belangrijk. Dit komt in Blok 5 met name aan de orde bij woorden van het type bomen.

Klemtoon

Een ander belangrijk taalbeschouwingsaspect is klemtoon. De meeste tweelettergrepige woorden hebben een ritme van beklemtoond-onbeklemtoond (balen, hevig, lelijk). Dit onderscheid hebben we nodig bij het aanleren van de onbeklemtoonde klankgroepen ig en lijk. De leerlingen leren daarbij regel 3: De doffe u schrijven we als e, behalve in de lettergrepen ig en lijk.

De leerlingen zijn ook al vertrouwd met het woordritme onbeklemtoond-beklemtoond. In Blok 4 hebben ze namelijk geleerd woorden met een voorvoegsel te schrijven (be, ge, me, te, ver). Dit woordtype wordt verder uitgebreid naar woorden als geweer en geduld. In dit blok komt er een derde type woorden bij, waarbij de klemtoonverschillen tussen de eerste en tweede lettergreep niet duidelijk zijn. Het betreft leenwoorden waarvan de eerste lettergreep eindigt op een a (a-gent, ka-naal). De leerlingen leren deze woorden op het gehoor schrijven en daarna automatiseren als woordbeeld voordat de medeklinkerverdubbeling in Blok 6 aan de orde komt. We proberen te voorkomen dat ook bij deze woorden ten onrechte de verdubbelingsregel wordt toegepast (banaan, ballon, ballen).

Lange klinkers

De leerlingen moeten het begrip lange klinker kennen, en ze dienen de lange klinkers ook te kunnen noemen (aa, ee, oo, uu). Allereerst worden ze opnieuw geconfronteerd met de lange klinker op het eind van een woord. We herhalen daarvoor regel 1: Aan het eind van een woord schrijven we aa, oo en uu met één letter. Maar pas op! De ee houdt er twee!

Deze regel wordt nu toegepast op tweelettergrepige woorden als auto en prima. Daarbij leren de leerlingen meteen de verkleinvorm (autootje).

Daarna wordt op het eind van het blok de lange klinker aangeboden op het eind van een klankgroep. De leerlingen leren daarbij de 'verliesregel': Aan het eind van een lettergreep verliest de lange klinker een letter. In feite gaat het om een uitbreiding van regel 1. Omdat de nieuwe regel ook geldt voor de ee, wordt dit regel 5.

Klankgroepen

De bijzondere klankgroepen eer, oor, eur; aai, ooi, oei en uw, eeuw, ieuw komen nu terug bij de tweeletter-

grepige woorden. Op de woorden met eer en oor is namelijk de verliesregel van toepassing. De vaste lettergroep wordt nu voor het eerst verbroken (beren, horen).

Verlengingsregel

De verlengingsregel (regel 2) wordt nu ook toegepast bij verkleinwoorden en bij tweelettergrepige woorden. Daarbij worden meteen de lastige uitgangen op aard (lafaard) en and (niemand) aangeboden. Het toepassen van de verlengingsregel is hierbij niet mogelijk.

Woordbeeld

De leerlingen moeten uiteindelijk alle geoefende woorden op basis van woordbeeld kunnen schrijven. Daarom is het belangrijk dat leerlingen zich steeds het woord proberen voor te stellen voordat ze beginnen te schrijven. Dit is de standaardwerkwijze bij de dictees. De fouten die in de dictees gemaakt zijn, worden ook standaard geoefend door middel van een visueel dictee. Ook de 'moeilijke woorden' achter in de Bouwscripten worden zo geoefend.

In dit blok worden nieuwe woorden met ch, cht, ei en au aangeleerd door middel van visuele inprenting.

Schrijfvaardigheid

Op het eind van de basisschool moeten leerlingen hun eigen – gesproken – taal kunnen schrijven in de vorm van bijvoorbeeld een brief, verslag of verhaal. Daarvoor moeten ze allereerst spellingtechnisch correcte woorden en zinnen leren schrijven. Het leren schrijven van correcte zinnen vormt de eerste fase van de leergang stellen, of, beter gezegd: van de leergang functioneel schrijven.

In Blok 5 zijn de schrijf oefeningen nog volledig gericht op het correct leren schrijven van zinnen, waarbij de leerlingen soms verplicht een bepaald woord moeten gebruiken. Pas in Blok 8 wordt de aandacht gericht op het indelen van een verhaal in alinea's, uitgaande van een inleiding, een kern en een slot. De fasering van de leergang functioneel schrijven komt overeen met de indeling van de Meulenhoffmap: *Stel, je kunt het wel*^{*}.

In *Woordbouw Nieuw* streven we de volgende opbouw na:

- 1 zinsniveau: Blok 1 t/m 7
- 2 alinea niveau: Blok 8 t/m 13
- 3 tekstniveau: Blok 11 t/m 16

Maar de gouden regel bij alle schrijfactiviteiten blijft: Je schrijft voor een lezer. En dus horen hoofdletters, leestekens en schriftverzorging tot de standardeisen die aan elk schrijfproduct gesteld mogen en moeten worden.

^{*}) Tjalling Brouwer en Hessel de Boer: *Stel, je kunt het wel*, leergang voor het stelonderwijs. Meulenhoff Educatief, Amsterdam, 1996. ISBN 90 280 6762 0.

Woordpakketten (basisstof)

les 1 auto, pinda	les 2 kilo, menu	les 3 autootje, laatje
auto	pasta	autootje
pinda	prima	reetje
mango	kiwi	strootje
tempo	slasaus	sleetje
pasta	zeevis	gaatje
banjo	bingospel	paadje
kiwi	menu	tempo
bingo	mini	banjo
echo	kilo	slaatje
prima	veearts	sneetje
	echoput	laatje
	pindasaus	blaadje
		vaatje
		kilo
		mango
		auto

Materiaal

- Bouwschrift les 1 t/m 3
- Bouwboek les 1 t/m 3
- Kopieerbladen 1 en 9

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 2: thema 7 oefening 1

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Bespreek de illustraties klassikaal. Daarna kunnen de taalvaardige leerlingen zelfstandig aan het werk. De leerlingen kennen de oefenvormen.

• Begeleid oefenen

Instructie

Ook voor de instructiegroep zal de introductie voldoende zijn geweest. Bespreek elke oefenvorm even. (Laat een leerling verwoorden wat er moet worden gedaan.)

Woordbetekenis

Besteed apart aandacht aan de volgende woorden:

- les 1: tempo, bingo, echo, prima
- les 2: menu, mini, kilo, veearts, echoput (onderscheid veearts-dierenarts)
- les 3: ree-reetje, sla-slaatje, snee-sneetje (in duim of brood) vat-vaatje (onderscheid vat-ton)

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Herinner de leerlingen aan regel 1. Zet deze ook op het bord (zie-kopieerblad 20). Laat zien dat de regel voor de lange klinker op het eind van een woord ook opgaat bij tweelettergrepige en samengestelde woorden. In les 3 komt het gevolg van deze regel aan de orde, namelijk problemen met de verkleinwoorden. Laat zien wat het probleem is als je van la -> laatje wil maken. De aa moet weer lang geschreven worden, anders staat er latje. Hetzelfde geldt voor stro: strotje of strootje.

Omdat de leerlingen nu toch met de schrijfwijze van de lange klinker bezig zijn, krijgen ze ook de verkleinvormen aangeboden van woorden als blad en gat. Hierbij verandert namelijk de uitspraak, en dus ook de schrijfwijze. Laat de uitspraak horen en wijs de leerlingen op de schrijfwijze, die overeenkomt met deze uitspraak.

les 1

Les 1
auto, pinda

Vul het woord in.

Zoek het goede woord.
Kies uit: mango, bingo, tempo, echo, banjo.

Een _____ is een vrucht.
Hij speelt op een _____.
Dit spel heet _____.
Ik hoor de _____ van mijn stem.
Zij fietst in een hoog _____.

Schrijf de woorden op.
Kies uit: ta, wi, ma, da, to.

Een ki_ smaakt wat zuur. _____
Ik smeer pas_ op mijn brood. _____
Dat heb je pri_ gedaan. _____
Die au_ rijdt erg hard. _____
Deze pin_ smaakt niet lekker. _____

Bedenk de woorden en schrijf ze op.

_ta _____ _go _____
_jo _____ _ma _____

Kopieerblad 1 of Bouwboek blz. 2

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: auto, banjo, pinda, kiwi.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: struik met mango's.

Opgave 3

Woorden afmaken door een lettergreep te kiezen.

Illustratie: pasta op brood.

Opgave 4

Woorden met een lange eindklinker bedenken, door de eerste lettergreep te kiezen.

les 2

Les 2
kilo, menu

Vul het woord in.

In de tube zit _____
tand _____.

Op de _____ kaart
staat wat je kunt eten.

Zoek het goede woord.
Kies uit: prima, mini, kiwi, menu, kilo.

Deze doos weegt tien _____.
Die _____ is nog niet rijp.
Op het _____ staat vissoep.
Ik vind dat een _____ idee.
Een korte rok heet een _____.

Maak zelf lange woorden.

vee zee
sla echo bingo pinda
vis kaas saus arts spel put

Bedenk twee woorden met a, l of o op het eind.

Kopieerblad 1 of Bouwboek blz. 2

Opgave 1

Zinnen afmaken.

Illustraties: tandpasta, menukaart.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: minirok.

Opgave 3

Samengestelde woorden vormen.

Opgave 4

Woorden met een lange eindklinker bedenken.

les 3

Les 3
autootje, laatje

Vul het woord in.

Een grote auto en _____
een _____.

Een krop sla en _____
een _____.

Een ree en _____
een _____.

Schrijf de verkleinwoorden op.

sla _____ Pas op! _____ Maar... _____
snee _____ blad _____ lat _____
stro _____ gat _____ rat _____
la _____ vat _____ kat _____
slee _____ pad _____ mat _____

Bedenk het goede woord met behulp van een lettergreep.
go = 1 jo = 2 lo = 3 po = 4 to = 5

Dit boek weegt een _3_. _____
Hij kan ons _4 niet volgen. _____
Een _1 smaakt heel zoet. _____
Die _2 klinkt vals. _____
In de _5 zit een deuk. _____

Vul het goede woord in.
Kies uit: auto of autootje, ree of reetje, la of laotje.

Hij heeft het _____ in zijn hand.
Het _____ loopt naar zijn moeder.
Deze _____ is veel te klein.

Kopieerblad 1 of Bouwboek blz. 2

Opgave 1

Zinnen afmaken.

Illustraties: autootje, slaatje, reetje.

Opgave 2

Verkleinwoorden invullen.

Opgave 3

Woorden bedenken met behulp van een lettergreep.

Illustratie: 'Hij kan ons tempo niet volgen.'

Opgave 4

Woorden invullen door een woord te kiezen van een woordpaar.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Met behulp van kopieerblad 1 moeten de leerlingen alle geoefende woorden rubriceren op eindklinker. De geoefende verkleinwoorden komen in aparte vakken te staan. Ten slotte kiezen ze vijf woorden waarmee ze zinnen moeten maken.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Voor deze leerlingen is in het Bouwboek op blz. 2 een extra woordpakket opgenomen, met verschillende werkvormen. Bij het bedenken van nieuwe samengestelde woorden mogen ze zowel het eerste als het tweede woorddeel benutten. Ten slotte kiezen ze voor een dicteevorm (kopieerblad 9).

Afsluiting

Bespreek nog een keer klassikaal de woorden tempo, echo, kilo, mini en menu. U bent er dan zeker van dat alle leerlingen deze woorden kennen. Vraag de leerlingen welke woorden ze lastig vonden bij de oefeningen in het Bouwschrift.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze delen wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 4

Controledictee 33

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog een keer na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 Ik kan zijn tempo niet bijhouden.	tempo
2 Mamma doet slasaus op de sla.	slasaus
3 Die auto rijdt veel te hard.	auto
4 Dit paadje is heel erg smal.	paadje
5 De kist weegt tien kilo.	kilo
6 Deze pinda smaakt niet lekker.	pinda
7 Dit laatje zit klem.	laatje
8 Dat heb je prima gedaan.	prima
9 Het paard moet naar de veearts.	veearts
10 Ik heb een sneetje in mijn vinger.	sneetje
11 Hier ligt een blaadje papier.	blaadje
12 Dit is geen gitaar, maar een banjo.	banjo
13 Ik hoor de echo van mijn stem.	echo
14 Die mango smaakt heel zoet.	mango
15 Ik heb een gaatje in mijn bloes.	gaatje
16 Deze kiwi is nog niet rijp.	kiwi

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Het verhaal bestaat nu uit vier tekeningen, die verschillende verhaalmomenten illustreren. Onder elke tekening staan twee woorden. De leerlingen moeten bij elke tekening twee correcte zinnen bedenken met deze woorden. De acht zinnen vormen de basis voor een verhaal dat ze daarna moeten bedenken en schrijven (op een blaadje). De leerlingen mogen zelf weten hoe ze deze zinnen in een verhaal verwerken. Misschien is het nodig om de zinnen aan te passen.

U behaalt het hoogste rendement wanneer u deze opdracht laat uitvoeren in tweetallen. Overleggen over wat er geschreven gaat worden, is heel essentieel. Leg nog een keer de nadruk op de stelregel: je schrijft voor een lezer, dus gebruik hoofdletters en leestekens.

De werkvolgorde (handelingswijzer) is steeds:

- 1 Bekijk de tekeningen.
- 2 Bedenk twee zinnen bij elke tekening.
- 3 Bedenk een titel voor het verhaal en zet die boven de tekeningen.
- 4 Schrijf het verhaal in het klad. Doe het stukje voor stukje (1-2-3-4). Elk stukje schrijf je met behulp van de tekening en de twee zinnen.
- 5 Bedenk een slot voor het verhaal.
- 6 Lees het verhaal nog een keer door en let daarbij op de hoofdletters, de leestekens en de spelling.
- 7 Schrijf het verhaal in het net.
- 8 Maak een tekening bij het verhaal.

Afsluiting

Laat twee leerlingen of twee tweetallen hun verhaal voorlezen.

Introductie

Bespreek zo nodig klassikaal een lastig woord met de hele klas. Vertel de leerlingen in ieder geval waar ze hun onjuiste woorden achter in het Bouwschrift moeten noteren. Dat is uiteraard afhankelijk van het soort fout. Waarschijnlijk zullen de meeste fouten in kolom 5 (eindklinker) of kolom 6 (verkleinwoorden) kunnen worden genoteerd.

Bespreek ook alvast steltaak 2 voor de leerlingen die daaraan toekomen. Deze tweede steltaak bestaat telkens uit drie tekeningen die verhaalfragmenten illustreren. Met behulp hiervan bedenken de leerlingen hun eigen verhaal. De werkvolgorde:

- 1 Het verhaal voorbereiden door bij elke tekening vier zinnen te bedenken en deze op te schrijven.
- 2 Een titel bedenken voor het verhaal en deze erboven zetten.
- 3 Het verhaal in het klad schrijven.
- 4 Het slot bedenken en opschrijven.
- 5 Het verhaal nalezen en controleren op juiste spelling, hoofdletters en leestekens.
- 6 Het verhaal in het net schrijven.
- 7 Een tekening bij het verhaal maken.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 5*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Eerst worden de onjuist geschreven woorden verbeterd op het dicteeschema met behulp van het Bouwschrift. Daarna worden deze woorden geoefend door inprenting. De werkwijze daarbij is:

- 1 Lees het woord op het dicteeschema.
- 2 Kleur de lastige letter(s).
- 3 Bedek het woord.
- 4 Bekijk het woord in je hoofd (ogen omhoogrichten en kijken naar de 'woordfoto' in je hoofd).
- 5 Schrijf het woord op een blaadje.
- 6 Controleer het woord.

Daarna worden de geoefende woorden bijgeschreven achter in het Bouwschrift. Na de woord oefening gaan de leerlingen verder met steltaak 1 (in het Bouwschrift) of beginnen ze met steltaak 2 in het Bouwboek.

• Begeleid oefenen

De leerlingen die te veel fouten hebben gemaakt, oefenen onder uw toezicht, op dezelfde wijze als hierboven beschreven staat bij zelfstandig oefenen. U doet voor wat en hoe ze moeten oefenen en zij doen dit direct na. (U staat zelf model.)

Afsluiting

Bespreek de verhaaltitels die de leerlingen hebben gekozen bij steltaak 1 en 2. Waar moet een goede titel aan voldoen en in welke schrijffase kun je een titel bedenken?

Woordpakketten (basisstof)

les 6 vriendje, blaadje

broodje
bedje
bordje
beeldje
hoedje
blaadje
liedje
paardje
hondje
vriendje
brandje
speldje
randje
kindje
draadje
blondje

les 7 honderd, niemand

lafaard
duizend
iemand
dansend
ochtend
lachend
grijsaard
sieraad
niemand
honderd
vijand
bangerd

les 8 hondje, geduld

hondje
woordje
mandje
verstand
verkeerd
gebied
beleefd
verband
kleedje
rondje
handje
wondje
hemdje
geduld
tegoed
geluid
geweld
verbod
gezond
kladje
bandje

Materiaal

- Bouwschrift les 6 t/m 8
- Bouwboek les 6 t/m 8
- Kopieerbladen 2 en 10

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 2: thema 8 oefening 1

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Herinner de leerlingen aan regel 2, de verlengingsregel. Laat ze enkele woorden met een d noemen die ze al kennen. Schrijf die woorden op het bord en zet er zo mogelijk een verkleinwoord naast (les 6). Introduceer in les 7 een woord op end en laat zien dat daarbij ook de verlengingsregel geldt. Vertel erbij dat de leerlingen woorden op erd, and en aard gewoon moeten onthouden met een d op het eind. (Meestal hebben die woorden een meervouds-s!) In les 8 komen woorden met een voorvoegsel aan de orde, en worden verkleinwoorden herhaald.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Bespreek eerst de illustraties klassikaal. Daarna kunnen de taalvaardige leerlingen zelfstandig aan het werk. In les 8 zult u oefening 1 moeten toelichten.

• Begeleid oefenen

Instructie

Doe bij les 6 oefening 2 mondeling. Het gaat erom de woorden te verlengen. Woorden met d en t staan door elkaar. Daarna moeten de leerlingen oefening 3 en 4 zelfstandig kunnen maken. Bespreek kort elke oefening van les 7 en 8. Laat de leerlingen zelf verwoorden wat ze moeten doen.

Woordbetekenis

Lastige woorden zijn de volgende:

- les 6: beeldje
- les 7: lafaard, iemand, grijsaard, niemand, vijand
- les 8: verstand, gebied, beleefd, verband, tegood, geweld, verbod

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Op kopieerblad 2 moeten de leerlingen alle woorden met d rubriceren op klinker. Het aspect klinkers komt zo aan de orde en de oefening draagt bij aan het ontstaan van woordbeeld bij woorden met d. Uiteindelijk moeten deze woorden ook zonder gebruik van de verlengingsregel correct geschreven worden.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Op blz. 4 staat een extra woordpakket van woorden met een voorvoegsel. De leerlingen leren zo de voltooid deelwoorden te schrijven. Met behulp van kopieerblad 10 verwerken ze het woordpakket met de verschillende werkvormen, onder andere door bij elk woord het doe-woord te zoeken. Het begrip doe-woord of werkwoord komt dus ook aan de orde. (Verlengde vorm: gehuild -> hilde.)

Afsluiting

Besteed tijd aan enkele lastige zinnen of woorden uit het Bouwschrift. Een woord als 'gebied' is voor alle leerlingen lastig. Voor de instructiegroep is dit dan meteen een herhaling.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit achttien zinnen met een dictee-woord. Niet alle woorden komen uit het basispakket: het woord bootje is toegevoegd. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze delen wel aan elkaar!).

Materiaal

- *Bijlage 6 Dicteeschema*
- *Bouwschrift les 9*

Controledictee 34

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog een keer na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 Je bent hier een woordje vergeten.	woordje
2 Hij is onze vijand niet.	vijand
3 Die man is bijna honderd jaar.	honderd
4 Zij heeft niet veel geduld.	geduld
5 Hier ligt een broodje met kaas.	broodje
6 Dat heb je verkeerd gedaan.	verkeerd
7 Hij kwam dansend de klas in.	dansend
8 Ik heb niemand gezien.	niemand
9 Dat is een vriendje van ons.	vriendje
10 Die fiets kost wel duizend euro.	duizend
11 Zij ziet er niet gezond uit.	gezond
12 Op de vijver drijft een bootje.	bootje
13 Hij heeft er veel verstand van.	verstand
14 Jij bent echt een bangerd.	bangerd
15 Op de vloer ligt een draadje wol.	draadje
16 Die lafaard rende hard weg.	lafaard
17 Mijn fiets maakt een raar geluid.	geluid
18 Zet het bordje maar op tafel.	bordje

Score

Voldoende: 14 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Het verhaal bestaat weer uit vier tekeningen en twee woorden per tekening, met behulp waarvan de leerlingen een verhaal moeten bedenken en schrijven. Laat een leerling de werkvolgorde verwoorden. Daarna kan iedereen aan het werk. Laat de zwakkere schrijvers in tweetallen werken. Voor sommige leerlingen is het lastig om zinnen te bedenken en correct te schrijven.

Afsluiting

Bespreek de gekozen verhaaltitels. Waarschijnlijk hebben veel leerlingen dezelfde titel gekozen, maar misschien springen er een paar titels uit.

Een goede titel moet voldoen aan vier eisen, hij moet:

- 1 de nieuwsgierigheid van de lezer prikkelen;
- 2 verwachtingen wekken over de inhoud van het verhaal;
- 3 overeenkomen met de inhoud van het verhaal;
- 4 kort en krachtig geformuleerd zijn.

De tweede en derde eis hangen nauw met elkaar samen. Een titel roept verwachtingen bij de lezer op. Deze lezer zal zich bekocht voelen wanneer de titel onjuiste verwachtingen heeft opgeroepen. We ervaren dat soms zelf bij krantenkoppen. De kop suggereert dan iets wat niet door de tekst wordt waargemaakt.

Introductie

Bespreek dicteewoorden die de leerlingen fout hebben geschreven. Kennelijk hebben ze daarbij een specifiek probleem niet herkend. Geef na het oefenen aan waar ze de woorden achter in hun Bouwschrift moeten bijschrijven.

De leerlingen kennen de werkvorm van de tweede schrijftaak (in het Bouwboek). Het verhaal spreekt voor zich en hoeft niet te worden toegelicht.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 10*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De leerlingen verbeteren eerst hun fouten op het dicteeschema. Daarna oefenen ze de fout geschreven woorden door middel van een visueel dictee. Ten slotte schrijven ze die woorden achter in hun Bouwschrift, bij de andere moeilijke woorden.

• Begeleid oefenen

U neemt de groep leerlingen met een onvoldoende dicteescore apart. Mogelijk moet u de regel van d-t nog een keer herhalen. Als het vooral om verspreide fouten gaat, laat de woorden dan in tweetallen oefenen als visueel dictee. Dit gaat als volgt:

- 1 Elke leerling schrijft de – eigen – lastige woorden op kaartjes (met behulp van het dicteeschema of Bouwschrift).
- 2 Twee leerlingen tonen elkaar om beurten de eigen woorden.
- 3 Het bekijken van een woord resulteert in een 'woordfoto'.
- 4 De schrijvende leerling kijkt eerst naar de 'woordfoto' in zijn/haar hoofd (ogen omhoogrichten) en schrijft dan het woord op een blaadje.
- 5 De andere leerling toont het woord op het kaartje en samen controleren ze de schrijfwijze.
- 6 Daarna schrijft elke leerling de eigen lastige woorden achter in het Bouwschrift.

Afsluiting

Besteed eens aandacht aan de wijze waarop schrijftaak 2 (in het Bouwboek) wordt uitgevoerd. Hoe pakken de leerlingen dit aan?

Spreek als werkvolgorde af:

- 1 Bedenk bij elke tekening vier tot zes zinnen.
- 2 Lees het verhaal en kijk of de tekst goed doorloopt. Misschien moeten er wel zinnen tussen de fragmenten (verhaaldelen) worden bedacht.
- 3 Bedenk het slot van het verhaal.
- 4 Bedenk een verhaaltitel.
- 5 Controleer het verhaal op spelling, hoofdletters en leestekens (leg een latje onder de zinnen en kijk de zinnen woord voor woord na).
- 6 Schrijf het verhaal in het net en maak er een tekening bij.

Woordpakketten (basisstof)

les 11 ch en cht

kachel
lachen
vechten
nuchter
dichter
kuchen
vlechten
klachten
trechter
bochten
achter
dochter
krachten
zachter
tochten

les 12 ch en cht

lichte
slechte
echte
lichter
dachten
lachen
vechten
rechtse
zachte
lacht
zuchten
zachter
kuchen

les 13 cht

gewicht
gevecht
verkocht
gedacht
verdacht
gerucht
gewicht
gezicht
bericht
gedicht
gezocht
terecht
gehucht

Material

- *Bouwschrift les 11 t/m 13*
- *Bouwboek les 11 t/m 13*
- *Kopieerbladen 3 en 11*

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 2: thema 13 oefening 1 en 2

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De leerlingen kennen alle oefenvormen.

• Begeleid oefenen

Instructie

Zet de korte klinkers op het bord en bespreek elke oefening kort. Dat voorkomt vragen tijdens het werk. Wijs er bij oefening 2 van les 11 op dat de leerlingen zelf de korte klinker moeten kiezen!

Woordbetekenis

Lastige woorden die u moet bespreken:

- les 11: nuchter, kuchen, klachten, krachten
- les 12: echte, rechtse
- les 13: verdacht, gerucht, gewicht, bericht, terecht, gehucht

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Herinner de leerlingen aan de afspraak dat na een korte klinker de klank /g/ als ch geschreven wordt. Laat de leerlingen de korte klinkers noemen en vraag ook naar de uitzonderingen (liggen, leggen, zeggen). Bespreek alle illustraties in het Bouwschrift.

les 11

Les 11 ch en cht

Waar je het nog!
Na a, e, i, o en u volgt meestal ch of cht.

Vul het woord in.

Hij doet hout in de _____.

Zij giet alle in de _____.

Vul de letter in.

Hij begint te l_____chen.

In deze weg zitten b_____chten.

Ik hou niet van v_____chten.

Hij komt _____chter ons aan.

Als je niet eet, ben je n_____chter.

Maak de woorden af. Kies uit: er of an.

docht _____ zacht _____

licht _____ vlecht _____

kracht _____ tocht _____

kuch _____ klacht _____

Bedenk de woorden. Kies uit: ch of cht.

la _____ en do _____ er

a _____ er ku _____ en

bo _____ en ka _____ el

Kopieerblad 3 of Bouwboek biz. 6

Opgave 1

Een zin aanvullen.

Illustraties: kachel, trechter.

Opgave 2

Letters invullen.

Illustratie: 'In deze weg zitten bochten.'

Opgave 3

Woorden afmaken.

Opgave 4

Woorden bedenken.

les 12

Les 12 ch en cht

Vul het woord in.

Een _____ kist. Een bocht naar _____.

Bedenk het cht-woord.

Geen zware, maar een _____ steen.

Geen goede, maar een _____ band.

Geen harde, maar een _____ klap.

Geen linkse, maar een _____ bocht.

Geen valse, maar een _____ munt.

Vul de goede woordvorm in.

licht Hij _____ bijna nooit.

licht Deze kist is _____ dan die.

zucht Je hoort hem _____.

docht Jullie _____ dat de som fout was.

zacht Zet de muziek wat _____.

Bedenk het ch-woord met a, e of u.

Niet hullen, maar i _____.

Niet hoesten, maar k _____.

Niet spelen, maar v _____.

Kopieerblad 3 of Bouwboek biz. 6

Opgave 1

Zin aanvullen.

Illustraties: lichte kist, bocht naar rechts.

Opgave 2

Woorden bedenken.

Illustratie: een slechte band.

Opgave 3

De woordvorm invullen.

Illustratie: 'Deze kist is lichter dan die.'

Opgave 4

Woorden bedenken.

Illustratie: 'Niet spelen, maar vechten.'

les 13

Les 13 cht

Vul het woord in.

Een zwaar _____ Een boos _____ Een fel _____

Zoek het goede voorvoegsel. Kies uit: ge, be, ver.

We hebben _____ richt gehad.

Het huis is _____ kocht.

Dat is een mooi _____ dacht.

Ik heb aan jou _____ dacht.

Je hebt niet goed _____ zocht.

Zoek het goede woord. Kies uit: gehucht, terecht, verdacht, gewicht, gerucht.

Hij wordt van diefstal _____.

Mijn pen is weer _____.

Bij de deur hoor ik een _____.

Een paar huizen heet een _____.

Dat is een zwaar _____.

Bedenk aan rijmwoord. spechten grachten gezocht

Kopieerblad 3 of Bouwboek biz. 6

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: gewicht, gezicht, gevecht.

Opgave 2

Woorden aanvullen in een zin.

Illustratie: 'Het huis is verkocht.'

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: 'Bij de deur hoor ik een gerucht.'

Opgave 4

Rijmwoorden bedenken.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De ch-woorden moeten op kopieerblad 3 gerubriceerd worden op korte klinker. Zo komen de korte klinkers nog een keer nadrukkelijk aan bod. Uit elke groep kiezen ze daarna een woord om er een zin mee te maken.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Op blz. 6 van het Bouwboek staat een extra woordpakket met woorden met ch. Het betreft vooral ig-woorden. Deze leerlingen kunnen dit woordtype echter al aan. Bij de oefenvormen gaat het met name om de relatie met doe-woorden. Ook moeten ze de woorden tweelettergrepig maken (kopieerblad 11).

Afsluiting

Bespreek na les 11 oefening 4. Er waren verschillende oplossingen mogelijk. Na les 12 is het zinvol oefening 2 en 4 na te bespreken. Er komen hierbij woordbetekenisaspecten aan bod. Na les 13 is het zinvol oefening 4 na te bespreken. Er zijn verschillende rijmwoorden mogelijk.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Niet alle woorden komen uit het basispakket: het woord ochtend is toegevoegd. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 14

Controledictee 35

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog een keer na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 In de kamer staat een kachel.	kachel
2 De hond komt achter ons aan.	achter
3 Dit huis is nog niet verkocht.	verkocht
4 Hij kwam lachend de klas in.	lachend
5 Ik heb er niet aan gedacht.	gedacht
6 Dit zijn geen echte foto's.	echte
7 Hij woont in een klein gehucht.	gehucht
8 Het is geen ochtend, maar middag.	ochtend
9 Dat is een slechte appel.	slechte
10 Ik heb een vlek op mijn gezicht.	gezicht
11 Hij rijdt op zachte banden.	zachte
12 Die weg heeft veel bochten.	bochten
13 Zij zet een trechter op de fles.	trechter
14 Hij loopt weer te zuchten.	zuchten
15 Dat is een mooi gedicht.	gedicht
16 Zet de radio eens wat zachter.	zachter

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

De leerlingen kennen de werkvorm van de schrijftaak. Laat alle leerlingen deze keer individueel werken, maar laat ze kiezen uit de volgende twee mogelijkheden:

- 1 Direct zelfstandig beginnen.
- 2 Eerst samen met u het verhaal en de opdracht bespreken.

Let op welke leerlingen kiezen voor de gezamenlijke voorbereiding. Dit geeft een beeld van het zelfvertrouwen van leerlingen bij zo'n taak.

Bespreek daarna met deze groep de tekeningen, de opdracht en de werkvolgorde. Zet eventueel woorden als crossfiets, duinpaadje en spinneweb op het bord. Daarna gaat elke leerling individueel aan het werk.

Afsluiting

Vraag de leerlingen enkele voorbeelden te geven van zinnen die ze in het Bouwschrift hebben ingevuld. Bespreek de vorm van een correcte zin. Laat zien dat een correcte zin altijd bestaat uit een naamwoord en een doe-woord. Gebruik ook de begrippen naamwoord en doe-woord. (In Blok 8 wordt dit verder uitgewerkt, wanneer de persoonsvorm aan de orde komt.) Leg de nadruk op korte zinnen: een zin per regel of twee regels bij een samengestelde zin. Bespreek met name hoe een zin begint en ga daarbij in op het onderscheid tussen gewone zinnen, vraagzinnen en uitroepzinnen. De functie van leestekens komt daarbij vanzelf aan de orde.

Introductie

Gezien de aard van het dictee zal het aantal fouten beperkt zijn. Alle foute woorden worden geoefend door inprenting, nadat ze op het dicteeschema verbeterd zijn. Dus de werkvolgorde is:

- 1 Het fout geschreven woord verbeteren op het dicteeschema.
- 2 Dit woord oefenen door inprenting.
- 3 Het woord opschrijven achter in het Bouwschrift.

De leerlingen kennen de werkvorm van de tweede schrijftaak (in het Bouwboek). Laat een leerling de werkvolgorde nog eens verwoorden.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 15*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Het oefenen is gericht op het ontstaan van woordbeeld. De werkwijze is als volgt:

- 1 Lees het woord op het dicteeschema.
- 2 Kleur de lastige letter(s).
- 3 Bedek het woord.
- 4 Bekijk het woord in je hoofd (ogen omhoogrichten en kijken naar de 'woordfoto' in je hoofd).
- 5 Schrijf het woord op een blaadje.
- 6 Controleer het woord.

• Begeleid oefenen

Vermoedelijk maakt elke leerling het dictee voldoende, gezien de moeilijkheidsgraad en de foutmarge. Mocht een leerling het dictee toch onvoldoende hebben gemaakt, analyseer dan welke fout(en) hij/zij maakt. Bespreek met de leerling de onjuiste keuzes die hij of zij gemaakt heeft. Probeer erachter te komen hoe de gedachtegang was tijdens het schrijven van de woorden. Een leerling schrijft zelden zomaar iets op. Hij of zij probeert het zo goed mogelijk te doen, maar kan daarbij een verkeerd spoor volgen. Zorg dat u erachter komt welk spoor dat is en stem daar de hulp op af.

Afsluiting

Bespreek de werkvolgorde van de beide schrijftaken. Wat is het verschil daartussen? Probeer leerlingen inzicht te geven in het systematisch aanpakken van een taak, met name een schrijftaak.

Woordpakketten (basisstof)

les 16 woorden met a

wagon
patat
tabak
paniek
papier
kameel
gazon
kabaal
natuur
kanon

les 17 woorden met a

agent
fabriek
jaloers
matras
paleis
lawaaï
kanaal
apart
tapijt
azijn
katoen

les 18 woorden met a

fazant
raket
adres
matroos
kameel
makreel
kanon
alarm
japon
barak
radijs
banaan

Materiaal

- Bouwschrift les 16 t/m 18
- Bouwboek les 16 t/m 18
- Kopieerbladen 4 en 12

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 2: thema 2 oefening 1, 2 en 3

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Het motto bij deze leenwoorden is: je schrijft wat je hoort. Vertel ook dat we deze woorden 'leenwoorden' noemen omdat ze oorspronkelijk uit een andere taal komen. Bespreek daarna de illustraties in het Bouwschrift.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De taalvaardige leerlingen kunnen alle oefeningen zelfstandig maken.

• Begeleid oefenen

Instructie

Bespreek kort elke oefening. Dat zal voldoende zijn. Daarna kan elke leerling zelfstandig de oefeningen maken.

Woordbetekenis

Besteed aandacht aan de volgende woorden:

- les 16: wagon, patat (in sommige regio's: friet), paniek, kameel (twee bulten!), natuur
- les 17: matras (onderscheid bed-matras), apart, tapijt (onderscheid vloerbedekking-tapijt), azijn
- les 18: alarm, barak (onderscheid schuur-barak)

les 16

Les 16 woorden met **a**

Vul het woord in.

Een Een Een zak

Zoek het goede woord.
Kies uit: gazen, tabak, kabaal, paniek, natuur.

De is hier erg maal.
Mamma maait het .
In dat pakje zit .
Uit de klas klinkt veel .
De mensen renden in weg.

Maak zelf de woorden.
ka ta
pa ka ga na
non meel zon bak tuur pier

Maak de woorden af en schrijf ze op.
_tat _niek
_baal _gon

Kopieerblad 4 of Bouwboek blz. 8

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: wagon, kameel, patat.

Opgave 2

Woorden kiezen bij een zin.

Illustratie: 'De mensen renden in paniek weg.'

Opgave 3

Woorden maken.

Opgave 4

Woorden afmaken.

les 17

Les 17 woorden met **a**

Vul het woord in.

De Het De

Zoek het goede woord.
Kies uit: apart, jaloers, tapijt, matras, zijn.

In die fles zit .
Op de vloer ligt een .
Hij is op jou.
Op het bed ligt een .
Ik zet dit boek .

Maak de woorden af.
Kies uit: ka, pa, fa, la, ja, ma, a.

_briek _toen _waal
_leis _loers _tras
_gent _zijn _part

Bedenk zelf twee woorden met ka, ta, pa.

Kopieerblad 4 of Bouwboek blz. 8

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: agent, kanaal, fabriek.

Opgave 2

Woorden kiezen bij een zin.

Illustratie: 'Op de vloer ligt een tapijt.'

Opgave 3

Woorden afmaken.

Opgave 4

Woorden bedenken.

les 18

Les 18 woorden met **a**

Vul het woord in.

De Het De

Zoek het goede woord bij elke zin.
Kies uit: alarm, adres, japon, matroos, barak.

Een deftig woord voor jurk: .
Een waarschuwing dat er gevaar dreigt: .
Een houten gebouw dat er tijdelijk staat: .
Plaats, straat en huisnummer waar je woont: .
Een zeeman of zeevrouw met een lage rang: .

Maak de woorden af.
Kies uit: ma, ba, ra, ka, fa.

Een _meel is een dier.
Een _dijs is een knol.
Een _kreel is een soort vis.
Een _naan is een vrucht.
Een _zant is een vogel.

Bedenk zelf twee woorden met ba, ma, ra.

Kopieerblad 4 of Bouwboek blz. 8

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: fazant, kanon, raket.

Opgave 2

Woorden kiezen bij een zin.

Illustratie: barak.

Opgave 3

Woorden afmaken.

Illustratie: makreel.

Opgave 4

Woorden bedenken.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Op kopieerblad 4 kunnen de leerlingen de woorden rubriceren op beginlettergreep. Zet deze lettergrepen op het bord of op het kopieerblad:

les 16: ga-ka-na-pa-ta-wa

les 17: a-fa-ja-ka-la-ma-ta

les 18: a-ba-fa-ja-ka-ma-ra

Daarna kiezen de leerlingen vijf woorden waarmee ze zinnen moeten maken.

• Bouwboek (activiteitengroep)

De leerlingen moeten na verwerking van het woordpakket op kopieerblad 12, bij elk woord een ander woord zoeken met dezelfde beginlettergroep (bijvoorbeeld uit de woorden in het Bouwschrift). Daarna moeten ze van de nieuwe woorden de woordbetekenis opschrijven, of deze eventueel opzoeken in een woordenboek.

Afsluiting

Vraag de leerlingen welke woorden ze lastig vinden vanwege de betekenis. Ze mogen in hun Bouwschrift 'spieken'.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 19

Controledictee 36

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog een keer na om te zien of je niets bent vergeten.

		schrijf op
1	Een fazant is een grote vogel.	fazant
2	Op het bed ligt een matras.	matras
3	De agent regelt het verkeer.	agent
4	Een banaan is een vrucht.	banaan
5	Ik koop een zak patat.	patat
6	In deze fles zit azijn.	azijn
7	In die fabriek werken veel mensen.	fabriek
8	Het schip vaart door het kanaal.	kanaal
9	Zij is jaloers op jou.	jaloers
10	Mamma koopt een bosje radijs.	radijs
11	Het adres staat op de brief.	adres
12	Deze bloes is van katoen gemaakt.	katoen
13	De raket vliegt naar de maan.	raket
14	In die klas maken ze veel kabaal.	kabaal
15	Zij werkt als matroos op een schip.	matroos
16	De natuur is hier heel mooi.	natuur

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

De leerlingen kennen de werkvorm. Laat een leerling de werkvolgorde verwoorden, en zet ze daarna aan het werk. De werkvolgorde (zie ook les 4):

- 1 Bekijk de tekeningen.
- 2 Bedenk twee zinnen bij elke tekening.
- 3 Bedenk een titel voor het verhaal en zet die boven de tekeningen.
- 4 Schrijf het verhaal in het klad. Doe het stukje voor stukje (1-2-3-4). Elk stukje schrijf je met behulp van de tekening en de twee zinnen.
- 5 Bedenk een slot voor het verhaal.
- 6 Lees het verhaal nog een keer door en let daarbij op de hoofdletters, de leestekens en de spelling.
- 7 Schrijf het verhaal in het net.
- 8 Maak een tekening bij het verhaal.

Afsluiting

Besteed dit keer vooral aandacht aan het verloop van het verhaal. De tekeningen verbeelden vier verhaalfragmenten. Maar er zitten tijdsprongen tussen, die door tussenzinnen zullen zijn opgevuld. Bespreek hoe de leerlingen dit hebben gedaan.

Introductie

De dicteewoorden zijn niet moeilijk, en het aantal dicteefouten zal niet groot zijn. Geef aan waar de foute woorden achter in het Bouwschrift moeten worden genoteerd.

Introduceer daarna schrijftaak 2. Het verhaal gaat over een circustrein. Er komen woorden in voor als perron, wagon en kameel. Zet deze woorden op het bord als leidraad voor de leerlingen.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 20*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Laat elke leerling individueel zijn of haar fouten verbeteren en de foute woorden oefenen door inprenting. Daarna worden deze woorden bijgeschreven bij de 'moeilijke woorden' achter in het Bouwschrift.

• Begeleid oefenen

Dit is vermoedelijk niet nodig. Wanneer een leerling toch te veel fouten maakt, gebruikt u kopieerblad 18. U laat de foute woorden in twee stukken noteren (kolom 3!) en daarna nog een keer met de woorddelen aan elkaar.

Afsluiting

Besteed dit keer vooral aandacht aan het verhaalslot dat leerlingen bedacht hebben bij schrijftaak 1 en 2. Laat wat voorbeelden van een slot voorlezen.

Woordpakketten (basisstof)

les 21 eer, oor en eur

veerboot
scheuren
treuren
geuren
oorzaak
tuinpoort
leerling
scheurblok
sleuren
zeuren
schoorsteen
speurneus
onweer

les 22 aai, ooi en oei

hooiberg
moeizaam
toernooi
knoeipot
vlooiën
strooien
snoeischaar
vloeistof
gloeilamp
gloeien
graaïen
stoeien

les 23 uw, eeuw en ieuw

meeuwen
kieuwen
spreeuwen
eeuwen
nieuwe
nieuws
leeuwin
geeuwen
nieuwtjes
sneeuwt
kieuw
geeuwt

Materiaal

- Bouwschrift les 21 t/m 23
- Bouwboek les 21 t/m 23
- Kopieerbladen 5 en 13

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 2: thema 3 oefening 1 en 2

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Vraag de leerlingen de bijzondere klankgroepen nog een keer te noemen en schrijf deze op het bord (eer, oor en eur; aai, ooi en oei; uw, eeuw en ieuw). Met deze klankgroepen gaan ze nieuwe woorden leren schrijven. Bespreek klassikaal de illustraties in het Bouwschrift, dan leveren de woorden of zinnen hierbij geen misverstanden op.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Wijs in les 22 op oefening 2 en 3: zoek het woord dat bij de zin past en zoek het woord dat in de zin past.

• Begeleid oefenen

Instructie

Bespreek kort elke oefening. In les 21 wordt bij oefening 4 om een tweelettergreep of samengesteld woord gevraagd.

Woordbetekenis

Besteed aandacht aan de volgende woorden:

- les 21: veerboot, oorzaak, schoorsteen, onweer
- les 22: moeizaam, vlooiën, vloeibaar, gloeilamp, graaïen
- les 23: eeuwen, leeuwin (op de illustratie is het onderscheid leeuw-leeuwin te zien)

les 21

Les 21 eer, oor en eur

Vul het woord in.

 Een _____ boot. Een _____ blok.

Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: scheuren, geuren, zeuren, treuren, sleuren.

Iets in stukken trekken: _____

Steeds hetzelfde vragen: _____

Iets over de grond slepen: _____

Ergens verdriet over hebben: _____

Een deftig woord voor lekker ruiken: _____

Maak zelf lange woorden.

tuin spur
oor schaor on leer

zaak neus steen weer ling poort

Kopieerblad 5 of Bouwboek blz. 10

Opgave 1

Een woord invullen.

Illustraties: veerboot, scheurblok.

Opgave 2

Een woord kiezen bij een zin.

Illustratie: scheuren.

Opgave 3

Samengestelde woorden vormen.

Opgave 4

Tweelettergrepige of samengestelde woorden bedenken.

les 22

Les 22 aai, ooi en oei

Vul het woord in.

 Het hooi gaat op de _____. Ze snoeit de tak af met een _____.

Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: moelzaam, vloeistof, toernooi, gloeilamp, knoelpot.

Iemand die vaak knoeit: _____

Een lamp waarin een draad gloeit: _____

Iets wat veel moeite kost: _____

Een stof die je in kunt schenken: _____

Een serie wedstrijden bij elkaar: _____

Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: vloelen, stoelen, glaalen, graaien, straaen.

De lampen _____ in het donker.

Onze poes heeft _____.

De dieven _____ vlug wat mee.

We _____ voer voor de vogels.

De hondjes _____ met elkaar.

Bedenk een rijmwoord.

zwaalen bloelen koolen

Kopieerblad 5 of Bouwboek blz. 10

Opgave 1

Een woord invullen.

Illustraties: hooiberg, snoeischaar.

Opgave 2

Een woord kiezen bij een zin.

Illustratie: gloeilamp.

Opgave 3

Een woord kiezen in een zin.

Illustratie: 'De dieven graaien vlug wat mee.'

Opgave 4

Rijmwoorden bedenken.

les 23

Les 23 uw, eeuw en ieuw

Vul het woord in.

 Op de palen zitten _____. Naast de leeuw ligt een _____.

Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: eeuwen, spreuwen, geeuwen, nieuwtjes, kluwen.

Vissen halen adem door _____.

Hij zit van slaap te _____.

In de herfst zie je zwermen _____.

Ik heb geen _____ voor je.

Twee _____ is tweehonderd jaar.

Vul het goede woord in.
Kies uit: geeuwt, nieuws, nieuws, sneeuwt, kieuw.

Het _____ niet meer.

Zij draagt _____ schoenen.

Ik zie de _____ van de vis.

Heb je het _____ al gehoord?

Hij _____ achter zijn hand.

Maak zelf het verkleinwoord met eeuw of ieuw.

n _____ m _____

i _____ spr _____

Kopieerblad 5 of Bouwboek blz. 10

Opgave 1

Een woord invullen.

Illustraties: meeuwen, leeuwin.

Opgave 2

Een woord kiezen in een zin.

Illustratie: kieuwen.

Opgave 3

Een woord invullen in een zin.

Illustratie: geeuwen.

Opgave 4

Verkleinwoorden maken.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Op kopieerblad 5 kunnen de leerlingen alle geoefende woorden rubriceren op klankgroep. Daarna schrijven ze deze woorden eerst op in twee stukken (lettergreep of woorddeel) en daarna nog een keer als geheel. Zo zijn de leerlingen bezig met zowel het verdeelen in lettergrepen als met het toepassen van regel 4 voor samengestelde woorden.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Op blz. 10 staat een extra woordpakket van woorden met een bijzondere klankgroep en een voor- of achtervoegsel. Deze groep taalvaardige leerlingen kan dit zelfstandig aan. Ze moeten daarbij weer doe-woorden bedenken en drielettergrepige woordvormen schrijven. Maar ze beginnen met het rubriceren van het nieuwe woordpakket op klankgroepen (kopieerblad 13).

Afsluiting

Besteed per les even aandacht aan woorden of zinnen die lastig zijn vanwege hun betekenis. Voor de instructiegroep is dit een prima herhaling. Voor de activiteitengroep is het een zinnige ondersteuning van het leerproces.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 24

Controledictee 37

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog een keer na om te zien of je niets bent vergeten.

		schrijf op
1	De veerboot vaart de haven uit.	veerboot
2	Ik heb een nieuwtje voor je.	nieuwtje
3	De leeuwin zorgt voor de jongen.	leeuwin
4	We strooien kruimels voor de vogels.	strooien
5	Je moet niet zo zeuren.	zeuren
6	Op het dak staat een schoorsteen.	schoorsteen
7	Hij zit steeds te geeuwen.	geeuwen
8	Ze loopt heel moeizaam de trap op.	moeizaam
9	We doen mee aan een toernooi.	toernooi
10	Een vis haalt adem door kieuwen.	kieuwen
11	De gladde weg is de oorzaak van de botsing.	oorzaak
12	In dat doosje zit een gloeilamp.	gloeilamp
13	In die boom zitten veel spreeuwen.	spreeuwen
14	Het onweer komt steeds dichterbij.	onweer
15	Naast de boerderij staat een hooiberg.	hooiberg
16	Hij is geen leerling van onze school.	leerling

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Het verhaal gaat over onweer, met een brand en brandweer. Laat de leerlingen in tweetallen de zinnen en de titel bedenken. Daarna kunnen ze er individueel hun eigen verhaal van maken. Wijs de leerlingen er nog een keer op dat het verhaal met die acht zinnen nog niet klaar is. Het slot ontbreekt en misschien moeten er wel zinnen bij om er een echt verhaal van te maken.

Afsluiting

Praat met de leerlingen over de werkvolgorde. De schrijftaak wordt voorbereid in het Bouwschrift. Het 'echte' werk volgt daarna op het blaadje. Daarbij geldt: je schrijft voor een lezer. Die moet het verhaal – al lezend – snappen, en het leuk vinden!

Introductie

Vertel voor de verandering eens welke woorden alle leerlingen goed hadden geschreven en geef daarna de dictees terug. De leerlingen met een onvoldoende dicteescore oefenen samen met u. De andere leerlingen oefenen in tweetallen of beginnen direct met een schrijftaak.

Het verhaal van schrijftaak 2 gaat over een meeuwenkolonie, met nesten en jongen. De meeuwen beschermen de kolonie tegen een hond. De leerlingen kennen de vorm van de schrijftaak, het verhaal zal door de tekeningen wel duidelijk zijn.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 25*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Laat de leerlingen eerst hun fouten verbeteren op het dicteeschema. Daarna oefenen ze hun fout geschreven woorden in tweetallen, door elkaar de woorden voor te lezen. De werkwijze is als volgt:

- 1 Luister naar een woord.
- 2 Zeg het woord in twee stukken.
- 3 Schrijf het woord in twee stukken, en daarna nog een keer met de stukken aan elkaar.
- 4 Controleer samen de woorden.

• Begeleid oefenen

Voor leerlingen met te veel fouten gebruikt u als oefenmiddel kopieerblad 18. Ze schrijven elk woord in een van de kolommen en daarna met de woorddelen aan elkaar. Bij woorden met een onbeklemtoonde klank oefent u op deze wijze meteen het verschil in klemtoon!

Afsluiting

Besteed nog een keer aandacht aan de stelregel: je schrijft voor een lezer. Wat moet je allemaal doen voor die lezer? U kunt daarbij denken aan:

- goede titel
- mooi verzorgd en geïllustreerd werk
- hoofdletters en leestekens
- geen spellingfouten

Woordpakketten (basisstof)

les 26 ig en lijk

kleurig
angstig
veilig
aardig
lastig
moedig
treurig
driftig
pijnlijk
eerlijk
moeilijk
handig
dorstig
zuinig
gierig

les 27 ig en lijk

bochtig
weinig
slordig
heerlijk
prijzig
prachtig
giftig
eerlijk
moeilijk
roestig
sierlijk
geurig
pijnlijk
keurig
rustig
droevig

les 28 ig en lijk

deftig
treurig
slordig
eerlijk
giftig
twintig
veertig
tachtig
moeilijk
krachtig
rustig
weinig
heftig
ernstig
dertig
vijftig
heerlijk

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De illustraties en oefeningen spreken voor zich. De taalvaardige groep moet dit zelfstandig aankunnen, eventueel helpen de leerlingen elkaar.

• Begeleid oefenen

Instructie

Bespreek de illustraties en de oefeningen. Wijs er bij oefening 3 in les 26 op dat de leerlingen soms nog een letter moeten bedenken. Wanneer u problemen met de woordbetekenis verwacht, zou u elke oefening eerst mondeling kunnen doen. De leerlingen moeten daarna toch nog de spellingtaak uitvoeren!

Woordbetekenis

Er zitten nogal wat lastige woorden bij:

- les 26: moedig, treurig, zuinig, gierig
- les 27: prijzig, giftig, geurig, keurig
- les 28: deftig, krachtig, heftig, ernstig

Materiaal

- *Bouwschrift les 26 t/m 28*
- *Bouwboek les 26 t/m 28*
- *Kopieerbladen 6 en 14*

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp

Module 2: thema 1 oefening 1

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Zet spellingregel 3 op het bord en bespreek met de leerlingen enkele voorbeeldwoorden. Zet deze woorden op een stemtrap:

moe
der

aar
dig

eer
lijk

Laat zien en horen dat de doffe /u/ als e geschreven wordt, maar in de uitgang /ug/ en /luk/ als ig en lijk. Vertel de leerlingen dat er twee uitzonderingen zijn: geluk en ongeluk. Verwijs daarbij naar het doe-woord lukken en laat zien dat daarvan de beide woorden zijn afgeleid.

les 26

Les 26 ig en lijk

1 Om te onthouden.

Regel 3: De daffa u schrijven we als a, behalve in de lettergrepen ig en lijk.

2 De vetgedrukte woorden staan in de verkeerde zin. Schrijf ze achter de goede zin.

Zij gaf een kleurig antwoord. _____

Je kunt hier pijnlijk lopen. _____

Die prent is heel angstig. _____

Hij keek eerlijk naar de deur. _____

Die stomp was heel veilig. _____

3 Maak de woorden af met ig of lijk. Je moet zelf soms nog een letter bedenken!

Die som is niet moel... _____

Zij is heel aar... _____

Dat heb je han... gedaan. _____

Hij kan heel las... zijn. _____

Het is dors... weer. _____

4 Zoek het woord dat bij de zin past. Kies uit: moedig, zuinig, treurig, gierig, driftig.

Als je niets wil geven, ben je: _____

Als je heel weinig koopt, ben je: _____

Als je vlug kwaad wordt, ben je: _____

Als je veel durft, ben je: _____

Als je verdriet hebt, ben je: _____

Kopieerblad 6 of Bouwboek blz. 12

Opgave 1

Om te onthouden: spellingregel 3.

Opgave 2

Woorden zoeken bij zinnen.

Illustratie: een pijnlijke stomp.

Opgave 3

Woorden afmaken in zinnen.

Illustratie: 'Het is dorstig weer.'

Opgave 4

Een woord kiezen bij een zin.

Illustratie: treurig zijn.

les 27

Les 27 ig en lijk

1 Vul de letters in.

Deze weg is erg boch. _____

Die som is moel. _____

2 De vetgedrukte woorden staan in de verkeerde zin. Schrijf ze achter de goede zin.

Het is vandaag weinig weer. _____

Zij kan heel roestig dansen. _____

We hebben maar slordig tijd. _____

Je hebt heel sierlijk gewerkt. _____

Die fiets ziet er heerlijk uit. _____

3 Zoek het woord dat bij de zin past. Kies uit: pijnlijk, geurig, prijsig, prachtig, keurig.

Iets wat lekker ruikt, noemen we: _____

Iets wat heel duur is, noemen we: _____

Iets wat veel pijn doet, noemen we: _____

Iets wat netjes gedaan is, noemen we: _____

Iets wat heel mooi is, noemen we: _____

4 Maak de woorden af met ig of lijk. Je moet zelf soms nog een letter bedenken!

gif _____ wel _____ eer _____

rus _____ drae _____ moel _____

Kopieerblad 6 of Bouwboek blz. 12

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: bochtige weg, moeilijke som.

Opgave 2

Woorden zoeken bij zinnen.

Illustratie: sierlijk dansen.

Opgave 3

Woorden kiezen bij zinnen.

Illustratie: pijnlijk.

Opgave 4

Woorden afmaken.

les 28

Les 28 ig en lijk

1 Vul de letters in.

Ze loopt erg def. _____

De storm is krach. _____

2 Bedenk een ig-woord bij elke zin.

Niet zwak, maar kr. _____

Niet vrolijk, maar tr. _____

Niet driftig, maar ru. _____

Niet keurig, maar sl. _____

Niet veel, maar wel. _____

3 Zoek het woord dat in de zin past. Kies uit: eerlijk, heftig, giftig, ernstig, twintig.

Hij begon heel _____ te praten.

Die plant is erg _____.

Ze keek heel _____.

Hij is bijna _____ jaar.

Dat is niet _____ van haar.

4 Maak de woorden af met ig of lijk. Je moet zelf soms nog een letter bedenken!

der _____ vijf _____ heer _____

veer _____ tach _____ moel _____

Kopieerblad 6 of Bouwboek blz. 12

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: deftig, krachtig.

Opgave 2

Woorden bedenken.

Illustratie: slordig.

Opgave 3

Woorden kiezen in zinnen.

Illustratie: heftig praten.

Opgave 4

Woorden afmaken.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Op kopieerblad 6 staat de spellingregel voor de doffe u weer genoemd. De leerlingen rubriceren de geofende ig- en lijk-woorden. Daarna kiezen ze vijf woorden uit waarmee ze zinnen maken.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Op blz. 12 staat een extra woordpakket met ig- en lijk-woorden. Er staan al enkele drielettergrepige woorden bij. Het woordpakket wordt verwerkt met behulp van kopieerblad 14. De leerlingen schrijven de woorden in lettergrepen verdeeld op, en daarna met de lettergrepen aan elkaar. Daarna moeten ze drielettergrepige woorden vormen.

Afsluiting

Besteed bij elke les even aandacht aan woorden en zinnen die voor de hele klas lastig zijn vanwege hun betekenis. Ook taalvaardige leerlingen kunnen moeite hebben met begrippen als prijzig, heftig en krachtig.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 29

Controledictee 38

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog een keer na om te zien of je niets bent vergeten.

		schrijf op
1	Ik vind hem heel aardig.	aardig
2	Pappa wordt veertig jaar.	veertig
3	Dat heb je keurig gedaan.	keurig
4	Het is vandaag heerlijk weer.	heerlijk
5	We moeten zuinig met water zijn.	zuinig
6	Dat is een prachtig boek.	prachtig
7	Hij keek ons angstig aan.	angstig
8	Die plant is heel giftig.	giftig
9	Het is vandaag dorstig weer.	dorstig
10	Dat is niet eerlijk van je.	eerlijk
11	Er is een ernstig ongeluk gebeurd.	ernstig
12	Ze zat heel treurig te kijken.	treurig
13	De weg is hier heel bochtig.	bochtig
14	Die som is niet moeilijk.	moeilijk
15	Die poster ziet er kleurig uit.	kleurig
16	Ze kan heel sierlijk dansen.	sierlijk

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Vanwege de aard van het verhaal is het voor 'stadsleerlingen' zinvol het eerst te bespreken. U kunt dan meteen het woord veulen introduceren. Laat de leerlingen verwoorden wat ze herkennen en vul dat aan, zodat elke leerling het verhaal begrijpt. Daarna bedenken ze individueel of in tweetallen de twee zinnen per tekening, en de titel. Na deze voorbereiding gaan ze op een blaadje het eigenlijke verhaal schrijven. Wijs de leerlingen erop dat de vier fragmenten samen nog geen volledig verhaal vormen. Tussen fragment 2 en 3, en tussen 3 en 4 zit bijvoorbeeld een tijdsprong. Er zijn tussenzinnen nodig om het verhaal compleet te maken. Ook het slot ontbreekt nog.

Afsluiting

Besteed weer aandacht aan de titel. Waarschijnlijk hebben de leerlingen verschillende titels bedacht. Confronteer ze nog een keer met de eisen waaraan een goede titel voldoet:

- 1 nieuwsgierigheid prikkelen;
- 2 verwachtingen wekken;
- 3 verwachtingen waarmaken;
- 4 kort en krachtig geformuleerd zijn.

Introductie

Het aantal dicteefouten zal niet groot zijn. U zult vermoedelijk kunnen volstaan met het aanwijzen van de leerlingen die eerst nog woorden gaan oefenen. De andere leerlingen gaan verder met schrijftaak 1 of beginnen met schrijftaak 2. Geef wel aan waar de 'foute' woorden achter in het Bouwschrift moeten worden ingevuld.

Bij schrijftaak 2 staan de woorden pijnlijk en schuldig centraal. Een kind veroorzaakt letsel met een vlieger, terwijl de vader niet oplet. U kunt woorden als pijnlijk, driftig, schuldig, angstig en rustig op het bord zetten. De leerlingen kunnen daar dan een keuze uit maken, afhankelijk van het verhaal dat ze bedenken.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 30*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De leerlingen verbeteren allereerst hun fout geschreven woorden op het dicteeschema. Daarna oefenen ze in tweetallen. Ze lezen elkaar hun foute woorden voor en schrijven die op een blaadje. Daarna worden de woorden achter in het Bouwschrift genoteerd.

• Begeleid oefenen

Als een leerling het dictee onvoldoende heeft gemaakt, kijkt u welke hulp hij of zij nodig heeft. Bij verspreide fouten oefent u door middel van woordbeeldinprenting. Bij ig- en lijk-fouten oefent u met behulp van kopieerblad 18. Alle woorden komen dan in kolom 1 (beklemtoond-onbeklemtoond) en in kolom 4 te staan.

Afsluiting

Laat twee leerlingen hun verhaal voorlezen: verhaal 1 uit het Bouwschrift, verhaal 2 uit het Bouwboek. Praat daarbij vooral over de opeenvolging van de gebeurtenissen en over het slot.

Woordpakketten (basisstof)

les 31 woorden met au

auto
rauwe
kauwen
sausen
blauwe
knauwen
flauwe
benauwd
pauze
rauwkost
kauwgom
sauskom
lichtblauw
snauwen
grauwe
gekauwd

les 32 woorden met ei

gewei
breinaald
paleis
weiland
trein
zeilboot
geheim
eigen
keihard
aardbei
eiland
keizer
reiger
meisje
reizen
afscheid
einde
geintje
schoolreis
meimaand

les 33 woorden met ei

pleister
keihard
leider(s)
weide
heipaal
reizen
weiland
gewei
keien
pleinen
terrein
eiland
leiding
geiten
geheid
reiger(s)
heide
dweil
zeilen
eieren

Materiaal

- *Bouwschrift les 31 t/m 33*
- *Bouwboek les 31 t/m 33*
- *Kopieerbladen 7 en 15*

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp

Module 2: thema 10 en 11 oefening 1, 2 en 3

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

De leerlingen gaan nieuwe woorden met ei en au leren. Herinner ze aan de afspraak: ou en ij zijn gewoon, au en ei zijn vreemd. Bij twijfel kies je voor ou of ij.

Veel woorden die ze al kennen, komen in een nieuwe vorm terug. Laat de leerlingen dat zien: wei-weiland-gewei, ei-eieren-eiland. Bespreek bij les 31 de begrippen samengesteld woord en doe-woord klassikaal.

In plaats van doe-woord kunt u ook het begrip werkwoord gebruiken, als dit in uw taalmethode gehanteerd wordt. Voor leerlingen is het belangrijk te weten dat met beide begrippen hetzelfde soort woord bedoeld wordt. In les 33 duikt het begrip meervoud op. U zult het moeten toelichten.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Voor de taalvaardige leerlingen volstaat de introductie. Ze zullen geen moeite hebben met de illustraties.

• Begeleid oefenen

Instructie

U zult elke oefening en de illustraties moeten bespreken. Er zitten lastige werkvormen bij.

Woordbetekenis

Besteed apart aandacht aan de volgende woorden:

- les 31: knauwen, benauwd, snauwen, grauwe
- les 32: gewei, weiland (wei-weide-weiland), keihard, afscheid, geintje
- les 33: pleister, heipaal, keien, terrein, leiding, geheid

les 31

Les 31 **au**

Vul de letters in.

De ____to is oud. Zij hebben p____ze.

Maak de woorden langer en schrijf ze op.
Bedenk daarna het samen-gestelde woord en schrijf dat ook op.

rauw _____	kost _____
kauw _____	gom _____
sous _____	kom _____
blauw _____	licht _____

Schrijf het doe-woord op dat hoort bij het vetgedrukte woord.

De hond **knauw**t op het bot. _____

Zij **snauw**t tegen het kind. _____

Hij **kauw**t op een sprietje gras. _____

Schrijf de goede woordvorm op.

blauw	Die _____ kleur is mooi.
flauw	Dat is een _____ mop.
grauw	Het is _____ weer.
kauw	Je hebt niet goed ge_____.
nauw	Hij heeft het erg be_____.

Kopieerblad 7 of Bouwboek blz. 14

Opgave 1

Woorden invullen.
Illustraties: auto, pauze.

Opgave 2

Woorden vormen.
Illustratie: kauwgom.

Opgave 3

Werkwoorden bedenken.
Illustratie: 'De hond knauwt op het bot.'

Opgave 4

Woordvormen invullen.
Illustratie: 'Hij heeft het benauwd.'

les 32

Les 32 **ei**

Vul de letters in.

Een gew____. Een ____land. Een br____naald.

Vul de woorden in op de goede plaats.
Kies uit: reizen, paleis, reiger, weiland, keizer, malsje, zeilboot, trein.

Wij _____ met de _____.

Het _____ zit in de _____.

De _____ loopt in het _____.

Een _____ woont in een _____.

Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: afscheid, geheim, eiland, elgen, gelntje.

Zij maakt een _____.

Dit is het _____ van de film.

Hij kan geen _____ bewaren.

Ze hilde bij het _____.

Dit is mijn _____ fiets.

Bedenk zelf het samengestelde woord met al.

_____schip	_____school	_____maand
_____hard	_____aard	_____land

Kopieerblad 7 of Bouwboek blz. 14

Opgave 1

Woorden invullen.
Illustraties: gewei, eiland, brei-naald.

Opgave 2

Woorden plaatsen in een zin.
Illustratie: paleis.

Opgave 3

Woorden kiezen in een zin.
Illustratie: huilen bij het afscheid.

Opgave 4

Samengestelde woorden vormen.

les 33

Les 33 **ei**

Vul de letters in.

Op zijn knie zit _____.
Om het terr____n staat een hek.

Vul de woorden in op de goede plaats.
Kies uit: welde, heipaai, keihard, eiland, leider.

Een kel is _____.

Een _____ lijkt op een el.

Een _____ heeft de leiding.

De geiten grazen in de _____.

Een _____ wordt in de grond geheid.

De vetgedrukte woorden staan in de verkeerde zin.
Schrijf ze achter de goede zin.

Reizen kun je met de **tail**. _____

Op het heideveld ligt een **reiger**. _____

Een **gewei** loopt door het weiland. _____

De **dweil** ligt op de trein. _____

Zet de woorden in het meervoud.

kei _____	plein _____
zeil _____	reiger _____
reis _____	leider _____

Kopieerblad 7 of Bouwboek blz. 14

Opgave 1

Woorden invullen.
Illustraties: pleister, terrein.

Opgave 2

Woorden kiezen in een zin.
Illustratie: heien met een heipaai.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.
Illustratie: een reiger in een weiland.

Opgave 4

Woorden in het meervoud zetten.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Op kopieerblad 7 kunnen de leerlingen alle woorden in lettergrepen of in woorddelen verdeeld opschrijven, en daarna nog een keer met de letters aan elkaar. Laat de leerlingen de lastige letters kleuren. Daarna kiezen ze vijf woorden uit waarmee ze zinnen maken.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Met behulp van kopieerblad 15 wordt een extra woordpakket geoefend. De woorden van het woordpakket worden allereerst gerubriceerd, gevolgd door het kleuren van de lastige letter(s). Daarna worden er woorden gezocht die erbij passen op grond van de betekenis. Ten slotte moet van elk woord de betekenis worden opgeschreven, eventueel met behulp van een woordenboek.

Afsluiting

Bespreek de volgende oefeningen klassikaal:
les 31: oefening 2 en 3
les 32: oefening 2
les 33: oefening 3

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit achttien zinnen met een dicteewoord. Niet alle woorden komen uit het basispakket: alle ou- en ij-woorden zijn toegevoegd, en de ig-woorden komen uit een vorige lessenreeks. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 34

Controledictee 39

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog een keer na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op auto
1 De auto staat voor het huis.	auto
2 Je kunt hier veilig oversteken.	veilig
3 Mijn schouder doet pijn.	schouder
4 Mijn zus gaat vandaag trouwen.	trouwen
5 De pauze is bijna afgelopen.	pauze
6 De honden knauwen op een bot.	knauwen
7 Ik heb een pleister op mijn knie.	pleister
8 Hij stootte pijnlijk zijn hoofd.	pijnlijk
9 Ik kom afscheid van jullie nemen.	afscheid
10 Op straat lopen twee vrouwen.	vrouwen
11 Een geheim mag je niet verklappen.	geheim
12 Er zit weinig water in de fles.	weinig
13 Ze kreeg het opeens benauwd.	benauwd
14 Hij wordt vijftig jaar.	vijftig
15 De boot vaart naar het eiland.	eiland
16 Ik vind dat een flauwe mop.	flauwe
17 Dat is mijn eigen fiets.	eigen
18 Dit gebouw is al heel oud.	gebouw

Score

Voldoende: 14 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Het verhaal spreekt voor zich. Laat een leerling nog een keer de werkvolgorde verwoorden. In het Bouwschrift wordt de schrijftaak voorbereid. Het eigenlijke werk volgt daarna op een blaadje.

Wijs de leerlingen erop dat er tussen fragment 2 en 3 een tijdsprong zit. Ze zullen tussenzinnen moeten bedenken. (Wat wil het meisje gaan doen? Waarom gaat ze terug?)

Afsluiting

Bespreek voorbeelden van bedachte zinnen in het Bouwschrift. Waaraan moet een goede en correcte zin voldoen? Gebruik daarbij de termen naamwoord en doe-woord als basiswoorden voor een volledige zin. Ga in op de verschillende typen zinnen: beschrijvende zinnen, vragende zinnen en uitroepzinnen. Bespreek daarbij de functies van leestekens. Stimuleer de leerlingen voorlopig nog enkelvoudige zinnen te bedenken. Het correct schrijven daarvan is al moeilijk genoeg.

Introductie

Herhaal de afspraak: ou en ij zijn gewoon; au en ei zijn vreemd. Bij twijfel kies je voor ou of ij. De fout geschreven woorden moeten worden geoefend door inprenting.

Het verhaal in het Bouwboek gaat over een vijver en een reiger die aan het vissen is. Dit verhaal en de werkvorm zullen geen problemen opleveren.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 35*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Alle leerlingen oefenen individueel hun fout geschreven woorden. Allereerst verbeteren ze de woorden op het dicteeschema. Daarna oefenen ze de woorden door inprenting:

- 1 Lees het woord op het dicteeschema.
- 2 Kleur de lastige letter(s).
- 3 Bedek het woord.
- 4 Bekijk het woord in je hoofd (ogen omhoogrichten en kijken naar de 'woordfoto' in je hoofd).
- 5 Schrijf het woord op een blaadje.
- 6 Controleer het woord.

Daarna worden de woorden bijgeschreven achter in het Bouwschrift.

• Begeleid oefenen

Met de leerlingen die een onvoldoende dicteescore hebben behaald, oefent u op dezelfde wijze samen. U staat model en doet de oefening voor.

Afsluiting

Bespreek beide schrijfp opdrachten. Laat twee leerlingen hun verhaal voorlezen en ga daarbij in op het verloop van het verhaal, de opeenvolging van de gebeurtenissen en het slot.

Woordpakketten (basisstof)

les 36 lange klinker

haren
negen
tweede
zonen
weken
bazen
kazen
schaven
hazen
zeven
daken
schepen
glazen
hoge
zomer
schapen
muren
zwanen
dozen
staven
rozen
neven
vaten
baden
holen

les 37 lange klinker

lepel
vogel
samen
ezel
tafel
mager
koker
jager
zomer
slager
water
egel
boter
konijn

les 38 lange klinker

kano
foto
schuwe
sluwe
gele
scheve
kale
hoge
boze
kade
opa
bami
juli
mini
konijn
zebra
zure
ruwe
lage
lege
brede
rode
droge
zware
oma
judo
nasi
juni
kiwi

Maak zo zichtbaar dat de uitzondering voor de ee bij regel 1 nu niet meer gemaakt wordt.
Formuleer daarna regel 5: Aan het eind van een lettergreep verliest de lange klinker een letter. Zet deze regel op het bord. Oefen nu samen met de leerlingen een aantal woorden uit het woordpakket. Gebruik daarbij kopieerblad 18. De leerlingen schrijven de gedicteerde woorden in lettergrepen verdeeld op in kolom 1 en daarna in kolom 4 (lettergrepen aan elkaar). Leg ook het systeem van de stemtrap uit. De lettergreep met klemtoon staat hoog op de trap, de onbeklemtoonde lettergreep laag. Laat de woorden als volgt schrijven om de verliesregel zichtbaar te maken:

kolom 1: ha~~a~~ - ren kolom 4: haren

De leerlingen strepen dus de overbodige letter weg! Wijs de leerlingen bij les 36 ook op de uitzondering, namelijk het woord twee-de. Daar blijft de ee jammer genoeg – en zonder zinnige reden – staan! Voorafgaand aan les 37 en 38 oefent u klassikaal het onderscheid tussen woorden zonder lange klinker, woorden met lange klinker in een gesloten lettergreep en met lange klinker in een open lettergreep. Daarbij gebruikt u kopieerblad 19. Laat het verlies van een letter ook daadwerkelijk oefenen door die letter weg te strepen (ha~~a~~ - ren). De werkwijze is simpel. U legt het schema uit en dicteert woorden, waarbij de leerlingen voor een kolom kiezen en het woord invullen. Daarna worden keuze en schrijfwijze besproken en getoond (op het bord). Eventuele oefenwoorden: moeder, beesten, haren, negen, dieren, feesten,

vuurtje, bureu, huilen, roken, vegen, staarten, kreeften, voeten, dagen, kleuter, buiten, laatste, vogel, spijker, laarzen, boeken, deken, muren, plaatsen, vlieger, varen en bomen. Oefen een aantal woorden. Laat de leerlingen daarna de oefeningen uit het Bouwschrift maken. De instructiegroep heeft daarbij mogelijk nog wat specifieke toelichting nodig. (In les 38 worden regel 1 en 5 gecombineerd.)

Materiaal

- Bouwschrift les 36 t/m 38
- Bouwboek les 36 t/m 38
- Kopieerbladen 8 en 16

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 2: thema 4 oefening 1, 2 en 3

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

In deze lessenreeks worden de leerlingen opnieuw geconfronteerd met de lange klinker die met één letterteken wordt geschreven. Herinner de leerlingen aan regel 1 en zet deze op het bord: Aan het eind van een woord schrijven we aa, oo en uu met één letter. Maar pas op! De ee houdt er twee!

Vraag de leerlingen hiervan enkele voorbeelden te noemen en zet deze naast de regel op het bord (bijvoorbeeld ha, zo, nu).

Maak daarna van enkele van deze woorden een twee-letterig woord (zo -> zo-mer, ha -> ha-ren). Laat zo zien dat het principe hetzelfde blijft. Zet er een eigen voorbeeld van de ee naast: nee -> negen, ree -> regel.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De taalvaardige leerlingen kunnen de oefeningen zelfstandig maken.

• Begeleid oefenen

Instructie

U zult elke oefening moeten bespreken door een woord klassikaal te doen of uitleg te geven. Eventueel doet u de oefeningen mondeling.

Woordbetekenis

Enkele woorden moeten worden toegelicht:

- les 36: bazen, staven, holen
- les 37: samen, koker
- les 38: kade, bami, mini, nasi, kiwi

les 36

Les 36 lange klinker

① Om te onthouden.
Regel 5: Aan het eind van een lettergreep verliest de lange klinker een letter.

Waar je het nog!
het hal niet neef

ha -- ha-ren ja -- ja-ren maar: nee -- neef-gen
ho -- ho-ge zo -- zo-mer Pus opt twee -- tweede

② Schrijf het meervoud op. Doe het verdeeld in lettergrepen.

één schaap twee _____
één zoon twee _____
één muur twee _____
één week twee _____
één zwaan twee _____

③ Zet in het meervoud, maar pas op!

één baas twee _____ één schaf twee _____
één doos twee _____ één roos twee _____
één kaas twee _____ één haas twee _____
één staaf twee _____ één neef twee _____

④ Bedenk zelf het meervoud. (Dit is lastig!)

één vat twee _____ één schip twee _____
één dak twee _____ één hol twee _____
één bad twee _____ één glas twee _____

Kopieerblad 8 of Bouwboek blz. 16

Opgave 1

Om te onthouden: regel 5, met een toelichting.

Opgave 2

Meervoud schrijven.
Illustratie: twee zwanen op vaten.

Opgave 3

Meervoud schrijven.

Opgave 4

Meervoud bedenken.

les 37

Les 37 lange klinker

① Vul de letters in.

_____pel _____ger _____gel

② Maak de woorden af en schrijf ze op.

Na de lente begint de zo... _____
We doen dit sa... _____
Dit is de winkel van een sla... _____
Een e... lijkt op een paard. _____
Ik drink een glas wa... _____

③ Zoek de lettergreep en schrijf het woord op.

Het boek ligt op ta... _____
Onder de heg zit een e... _____
Je bent ma... geworden. _____
Dit is een pakje ba... _____
Ik doe de tekening in een ko... _____

④ Bedenk zelf de woorden.

...ate... _____ ...ege... _____
...ake... _____ ...ure... _____
...ete... _____ ...are... _____

Kopieerblad 8 of Bouwboek blz. 16

Opgave 1

Woorden invullen.
Illustraties: lepel, jager, vogel.

Opgave 2

Woorden bedenken in zinnen.
Illustratie: een ezel.

Opgave 3

Woorden bedenken.
Illustratie: een egel.

Opgave 4

Woorden bedenken.

les 38

Les 38 lange klinker

① Vul de letters in.

Een _____no. Een _____bra. Een _____to.

② Maak de woorden langer door er een e achter te zetten. Schrijf het nieuwe woord goed op!

zuur zure geel _____ rood _____
schuw _____ leeg _____ hoog _____
ruw _____ scheef _____ droog _____
sluw _____ breed _____ baas _____
laag _____ kaal _____ zwaar _____

③ Zoek het woord dat in de zin past. Kies uit: kade, oma, opa, judo.

De mamma van jouw mamma heet _____.
Het schip ligt aan de _____.
De pappa van jouw pappa heet _____.
Ik vind _____ een fijne sport.

④ Maak de woorden af. Kies uit: li, ni, mi, si, wi.

ba... _____ ju... _____ mi... _____
na... _____ ju... _____ ki... _____

Kopieerblad 8 of Bouwboek blz. 16

Opgave 1

Woorden invullen.
Illustraties: kano, zebra, foto.

Opgave 2

Woorden langer maken.

Opgave 3

Woorden kiezen in zinnen.
Illustratie: een schip aan de kade.

Opgave 4

Woorden afmaken.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Op kopieerblad 8 kunnen de leerlingen alle geoefende woorden rubriceren op klinker. Daarna schrijven ze deze woorden twee keer op: in lettergrepen en met de lettergrepen aan elkaar. Daarna kiezen ze weer vijf woorden waarmee ze zinnen maken.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Voor de taalvaardige leerlingen zijn er twee extra woordpakketten. Met behulp van kopieerblad 16 worden deze verwerkt. Ze schrijven de woorden in lettergrepen op en daarna met de woorddelen aan elkaar. Daarna zetten ze enkel- en meervoud naast elkaar of bedenken ze rijmwoorden.

Afsluiting

Vraag de leerlingen welke oefening uit het Bouwschrift ze lastig vonden en praat daarover na. U kunt ook vragen naar lastige woorden.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit achttien zinnen met een dicteewoord. Niet alle woorden komen uit het basispakket: het woord duwen is toegevoegd. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 39

Controledictee 40

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog een keer na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 Ik heb deze foto gemaakt.	foto
2 Over twee weken ben ik jarig.	weken
3 Het konijn knabbelt aan een wortel.	konijn
4 Die hoge boom wordt gekapt.	hoge
5 Een zebra heeft strepen op zijn rug.	zebra
6 Het schip ligt aan de kade.	kade
7 De vogel kan niet vliegen.	vogel
8 Je bent mager geworden.	mager
9 Een egel is een klein dier.	egel
10 We gaan op bezoek bij oma.	oma
11 De schepen varen naar de haven.	schepen
12 We duwen de kar de schuur in.	duwen
13 Ik stuur een brief naar opa.	opa
14 De slager verkoopt vlees.	slager
15 Je bent als tweede aan de beurt.	tweede
16 Ik vind judo een mooie sport.	judo
17 De zomer is bijna voorbij.	zomer
18 De borden staan al op tafel.	tafel

Score

Voldoende: 14 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Het is de bedoeling dat alle leerlingen deze schrijfopdracht individueel maken. Het verhaal spreekt voor zich. U kunt de leerlingen laten kiezen uit de volgende twee mogelijkheden:

- 1 Direct zelf beginnen, zonder hulp.
- 2 Eerst samen met u het verhaal bespreken en daarna met schrijven beginnen.

Herinner de leerlingen nog een keer aan de werkvolgorde. De leerlingen die zelfstandig werken, gaan daarna aan de slag. Met de rest bespreekt u wat er te zien is op de vier tekeningen. Daarna gaan ook zij aan de slag met het bedenken van de zinnen en de titel, als voorbereiding op het schrijven van het verhaal op een blaadje. Ze schrijven weer een – correcte – zin per regel.

Alle leerlingen dienen als vaste strategie hun kladversie na te lezen op spellingfouten voordat ze de netversie gaan schrijven.

Ze kunnen daarbij als hulpmiddel een 'regelblad' ernaast leggen (kopieerblad 20). De regels die ze geleerd hebben, moeten ze nu ook toepassen in hun verhaal.

Afsluiting

Bespreek weer de gouden stelregel: je schrijft voor een lezer. Wat hebben de leerlingen gedaan om het verhaal gemakkelijk en leuk te maken voor die lezer?

Introductie

Bespreek de dicteewoorden die vaak fout geschreven zijn en licht ze toe met behulp van de spellingregel(s). Maar waarschijnlijk zullen er weinig fouten gemaakt zijn, doordat de leerlingen wisten waar het in het dictee om ging. Op bewust niveau kunnen ze wel met dit woordtype omgaan. De automatisering ervan kost meer tijd.

De leerlingen kennen de werkvorm van de tweede schrijfopdracht. Ook de tekeningen zullen geen problemen opleveren.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 40*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Allereerst worden de fout geschreven woorden verbeterd op het dicteeschema. Daarna oefenen de leerlingen deze woorden individueel door ze eerst in lettergrepen op te schrijven en daarna met de lettergrepen aan elkaar. Dan zoeken ze bij elk fout woord twee rijmwoorden en schrijven die eronder (ook in lettergrepen en met de lettergrepen aan elkaar). Ten slotte noteren ze hun moeilijke woorden achter in het Bouwschrift.

• Begeleid oefenen

Met leerlingen die een onvoldoende dicteescore hebben behaald, oefent u op dezelfde wijze, maar dan samen. Laat bij het schrijven in lettergrepen de lange klinker eerst met twee lettertekens schrijven. Daarna wordt een teken weggestreept. De leerlingen ervaren zo het beste het effect van de verliesregel! (bo~~o~~ - ten -> boten.)

Afsluiting

Bespreek de werkwijze die de leerlingen gevolgd hebben bij schrijftaak 1 en 2. Wat vonden ze daarbij lastig?

Inleiding

Les 41, 42 en 43 zijn bestemd voor herhaling en toetsing en eventueel speciale leerhulp naar aanleiding van een foutenanalyse. De volgorde is:

les 41: herhaling en keuzeactiviteiten

les 42: toetsing en keuzeactiviteiten

les 43: speciale spellinghulp en keuzeactiviteiten

Voor speciale spellinghulp is één les gereserveerd. Uit de toets kan blijken dat u voor een enkele leerling meer tijd nodig heeft. In dat geval kunt u de speciale spellinghulp aanbieden tijdens het werken aan Blok 6. Dat houdt in dat u na deze drie afsluitende lessen in ieder geval aan dit volgende blok kunt beginnen.

Les 41 Herhaling en keuzeactiviteiten

Materiaal

- *Bouwschrift*
- *Woordkaartjes*
- *Kopieerblad 21 Keuzeactiviteiten*

Lesverloop

Alle leerlingen gaan nog een keer de moeilijke woorden oefenen die ze achter in het Bouwschrift hebben opgeschreven. Ze doen dit met behulp van inpren-ting. Ze oefenen door de woorden op kaartjes te schrijven. Daarbij kleuren ze de lastige letter(s) rood. Na het oefenen nemen ze elkaar een luisterdictee af, door de woorden op de kaartjes voor te lezen. Voor dit dictée geldt de volgende instructie:

- 1 Luister naar het woord.
- 2 Kijk naar het woord in je hoofd.
- 3 Schrijf het woord op.

Bij voorkeur laat u het tweetal dat samen oefent, ook samen het geschrevene nakijken. De leerlingen mogen de woorden die goed geschreven zijn, in hun Bouwschrift kleuren of onderstrepen met kleurpotlood. De leerlingen die hiermee klaar zijn (of die geen woorden hoefden te oefenen) gaan verder met een keuzeactiviteit. De keuzeactiviteiten zijn gericht op het oefenen met woorden of het gebruik van woorden in zinnen.

Een andere mogelijkheid is de leerlingen de kans te geven de schrijftaken af te maken of in te halen.

Les 42 Toetsing en keuzeactiviteiten

Materiaal

- *ISO-toets 5*
- *Bijlage 6 Dicteeschema*
- *Bijlage 28 Foutenanalyseschema*
- *Kopieerblad 22 Keuzeactiviteiten*

Lesverloop

ISO-toets 5 is genormeerd voor afname na ongeveer 23 didactische maanden (dl=23). In het basisonderwijs zal dat ongeveer november, groep 5 zijn. Onder de toets kunt u zien welke instructieaspecten zijn opgenomen en hoe vaak ze in het dictee voorkomen. U dient de toets zo snel mogelijk na te kijken, omdat de vervolgactiviteiten in les 43 afhangen van de toetsresultaten.

Na de toets gaan alle leerlingen aan het werk met een keuzeactiviteit of met het inhalen van een schrijftaak. Bij de keuzeactiviteiten is het gewenst spellingzwakke leerlingen met een andere leerling te laten samenwerken, liefst met een taalvaardige klasgenoot.

ISO-toets 5 november, groep 5 (dl=23)

Instructie

We gaan een woorddictée maken. Het gaat zo:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of kolom 2. Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'gezien' hebt, en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog een keer na om te zien of je niets bent vergeten.

1	De schepen varen naar de haven.	schrijf op
2	Ik heb honderd euro gespaard.	schepen
3	Ik vind haar erg aardig.	honderd
4	Hij heeft de vragen beantwoord.	aardig
5	Ik ga bij mijn vriendje spelen.	vragen
6	De auto rijdt hard.	vriendje
7	Hij kwam heel angstig binnen.	auto
8	Het is heerlijk weer.	angstig
9	Ik vind judo een prachtige sport.	heerlijk
10	De straat is goed verlicht.	judo
11	Een leeuw heeft sterke klauwen.	verlicht
12	De banaan is niet rijp.	klauwen
13	Zij is altijd vrolijk.	banaan
14	Praat eens wat zachter.	vrolijk
15	Het kanaal is heel diep.	zachter
16	Zij begon het eerst te lachen.	kanaal
17	De bijen vliegen naar de bloemen.	lachen
18	We strooien soms wat kruimels.	bijen
19	Het hondje rent hard weg.	strooien
20	De schuren worden afgebroken.	hondje
21	Ik heb je nog niet bedankt.	schuren
22	Hij is achttien jaar.	bedankt
23	Wat ben jij een smeerpots.	achttien
24	Ik kan de snoeischaar niet vinden.	smeerpots
25	We gaan een speurtocht maken.	snoeischaar
		speurtocht

Normering

goed:	23-25 woorden
voldoende:	19-22 woorden
twijfelachtig:	16-18 woorden
onvoldoende:	0-15 woorden

Opgenomen instructieaspecten

ng, nk:	2
eer, oor, eur:	3
aai, ooi, oei:	2
eindklinker:	2
eind b/p, d/t:	3
samenstellingen:	4
voorvoegsels:	2
achtervoegsels:	2
ig, ijk:	4
woorden met (Franse) a:	2
lange klinker:	5
tekenafspraken (ei/ij, au/ou, ch/g):	11

Les 43 Speciale spellinghulp en keuzeactiviteiten

Materiaal

- Kopieerblad 17 Speciale leerhulp
- Kopieerblad 23 Keuzeactiviteiten

Lesverloop

De nagekeken toets en de daaruit volgende foutenanalyse leiden tot een aantal vervolgactiviteiten.

De leerlingen die **voldoende** of **goed** scoren, hoeven alleen de woorden te oefenen die ze fout hadden. Dan nemen ze zichzelf een dictee af (instructie: lees het woord, bedek het, 'kijk in je hoofd', schrijf het woord op, controleer het). Daarna gaan deze leerlingen verder met een keuzeactiviteit.

Voor de leerlingen die **twijfelachtig** scoren, is de vervolgactiviteit afhankelijk van de gemaakte fouten. Met behulp van een foutenanalyse heeft u gekeken of het om verspreide fouten (verschillende soorten fouten) of om specifieke fouten (overeenkomstige fouten) gaat. Verspreide fouten wijzen op automatiseringsproblemen. U kunt deze leerlingen de woorden laten oefenen met behulp van de al eerder beschreven visuele inprenting. Wat betreft de specifieke fouten wordt hieronder beschreven wat voor speciale spellinghulp u kunt geven.

Bij de leerlingen die **onvoldoende** scoren, gebruikt u de foutenanalyse om te ontdekken welke specifieke fouten ze maken. Voor die leerlingen vult u het overzicht in (kopieerblad 17) en organiseert u aanvullende instructie en oefening. Daarna kunt u ook voor deze leerlingen speciale activiteiten uitkiezen.

Speciale spellinghulp

• Analyse/weergavefouten

Deze fouten ontstaan als gevolg van of een onjuiste klankanalyse of een onjuiste verlettering van de afzonderlijke klanken in de goede volgorde (klankpositie). Deze fouten mogen nu niet meer voorkomen. Als een leerling zo'n fout toch maakt, kunt u het beste het desbetreffende woord laten inprenten.

- **Klank-tekenkoppelingsfouten**

Klank-letterfouten

Deze fouten mogen nu niet meer voorkomen. De leerlingen oefenen door het inprenten van de woorden, gericht op het ontstaan van woordbeeld. Het inprenten kunt u het beste laten doen met behulp van woordkaartjes waarop de woorden worden geschreven. De lastige letter(s) worden rood gekleurd. U kunt ook ruitjespapier gebruiken, waarbij elke letter in een vakje komt te staan. Daarna wordt het vakje met de lastige letter omlijnd met kleurpotlood.

Lettervormfouten

Letteromkeringen als b-d en oe-eo mogen nu niet meer voorkomen. Wanneer een leerling deze fouten toch nog maakt, is het belangrijk daar in de klas niet verder op in te gaan. Dit moet opgelost worden met individuele hulp buiten de klas.

- **Klankgroepfouten**

De klankgroepen eer, oor en eur, aai, ooi en oei, uw, eeuw en ieuw komen nu voor in tweelettergrepige en samengestelde woorden. Belangrijk daarbij is dat de leerlingen loskomen van de klankvorm en zich steeds het woordbeeld voorstellen. Laat de woorden oefenen door de lettergroep met kleurpotlood van een kader te voorzien (s oor t). Daarna oefenen de leerlingen de woorden door middel van een luisterdictee (in een tweetal of met behulp van een cassette recorder).

- **Redeneerfouten: eindklinker**

(Zie kopieerblad 20.)

Herhaal de geleerde spellingregel. Laat de leerling de regel op een blaadje zetten. Daarna moet hij of zij daar zelf woorden bij zoeken.

- **Redeneerfouten: eind d/t**

(Zie kopieerblad 20.)

Herhaal de geleerde spellingregel. Laat de leerling de regel naschrijven op een blaadje. Daarna moet hij of zij daar woorden bij zoeken die volgens de regel met een d worden geschreven.

- **Redeneerfouten: samengestelde woorden**

(Zie kopieerblad 20.)

Laat de fout geschreven woorden in twee stukken schrijven met een verbindingsteken en daarna met de woordstukken aan elkaar. De laatste letter van het eerste deel en de eerste letter van het tweede deel worden met een kleur verbonden (zeilschip).

Let wel: een samengestelde woordfout heeft alleen betrekking op het correct aaneenschrijven van de afzonderlijke woorden. Alle andersoortige fouten (bijvoorbeeld ei-ij) vallen onder een andere categorie!

- **Redeneerfouten: onbeklemtoonde klankgroep**

De onbeklemtoonde eindklankgroep

Wijs de leerlingen op het klankverschil tussen de beklemtoonde u en e, en de doffe /u/ die geschreven wordt als e, ig of lijk. Leg de nadruk op het verschil in klemtoon. Laat de leerlingen woorden zoeken bij de stemtrap.

Bijvoorbeeld:

brief aar moei
 je dig lijk

Op elke stemtrap worden zo tweelettergrepige woorden geschreven met in de tweede klankgroep de doffe /u/. Daarna kunt u woorden dicteren die de leerlingen invullen op kopieerblad 18: eerst in twee stukken en daarna met de stukken aan elkaar (kolom 3 en 4). Oefen ten slotte de fout geschreven woorden ook altijd nog door middel van inprenting. De leerlingen kunnen soms te veel blijven hangen aan de klankvorm van het woord. Het benadrukken van het woordbeeld helpt dit probleem te voorkomen.

De onbeklemtoonde beginklankgroep

Op de manier zoals hierboven is omschreven, bespreekt u zo nodig ook woorden met voorvoegsels, en plaatst deze op een stemtrap (kolom 1 en 2).

ver keer hang rug
 be te

Met name het woord terug is geschikt om het verschil tussen de doffe /u/ en de gewone, beklemtoonde /u/ te laten ervaren.

De onbeklemtoonde a

De leenwoorden met een a in de eerste lettergreep geven een enkele keer problemen als leerlingen ten onrechte medeklinkerverdubbeling toepassen. Om dit te voorkomen, leren ze bij deze woorden schrijven op het gehoor en verder deze woorden gewoon als woordbeeld in te prenten.

- **Redeneerfouten: de lange klinker**

Laat de leerlingen regel 5 op een blaadje schrijven en daar zelf of in tweetallen woorden bij zoeken en schrijven. Ze schrijven deze woorden in twee lettergrepen verdeeld op, zodat de open lettergreep goed opvalt. U bespreekt daarna met de leerlingen of de gevonden woorden van het goede woordtype zijn (lange klinker en open lettergreep). Daarna oefent u met de leerlingen deze woorden (en de woorden uit het dictee!) met behulp van kopieerblad 18. Ze schrijven de woorden daarbij in kolom 1 en 4, eerst met de dubbelletter weggestreept en daarna met de letters aan elkaar (ha# - ren -> ha - ren).

- **Afspraakfouten**

(Zie kopieerblad 20.)

De leerlingen hebben algemene afspraken geleerd over de sch en ch. Herhaal deze afspraken en laat de onjuist geschreven woorden inprenten.

Voor de ei- en au-woorden zijn geen algemene afspraken te maken. Elk woord staat op zich en wordt op grond van een woordspecifieke afspraak met ei of au geschreven. Laat de leerlingen deze woorden oefenen door naschrijven en kleuren van ei en au. Laat de leerlingen proberen met behulp van de woordbetekenis hun eigen ezelsbruggetjes te bedenken. Wijs ze er wel op dat ze bij twijfel moeten kiezen voor de 'gewone' ij en ou. Het aantal ei- en au-woorden is gelukkig beperkt.

- **Uitvoeringsfouten**

Fouten die ontstaan als gevolg van een onduidelijk schrift vormen geen spelling- maar een schrijfbloem. Oefen ze ook als zodanig en kijk vooral naar de pengreep.

- **Uitspraakfouten**

Bij fouten die zijn terug te voeren op een onjuiste of onzorgvuldige uitspraak kunt u het beste oefenen door inprenting van de desbetreffende woorden. Dit geldt met name voor problemen als gevolg van streektaal. De leerlingen die deze fouten maken, moeten leren de door henzelf gesproken klankvorm te koppelen aan een vast woordbeeld. (Ze mogen hun klankvorm dus niet klankanalyserend schrijven! Daar ontstaan de problemen door.) Daarnaast kan door middel van individuele hulp (buiten de klas) geprobeerd worden de uitspraak van de woorden te verbeteren. Maar dit is een moeizaam en tijdrovend proces, waarbij succes vaak uitblijft.

Kopieerbladen Blok 5

1	Werkblad bij Bouwschrift, les 1, 2 en 3	41
2	Werkblad bij Bouwschrift, les 6, 7 en 8	42
3	Werkblad bij Bouwschrift, les 11, 12 en 13	43
4	Werkblad bij Bouwschrift, les 16, 17 en 18	44
5	Werkblad bij Bouwschrift, les 21, 22 en 23	45
6	Werkblad bij Bouwschrift, les 26, 27 en 28	46
7	Werkblad bij Bouwschrift, les 31, 32 en 33	47
8	Werkblad bij Bouwschrift, les 36, 37 en 38	48
9	Werkblad bij Bouwboek, les 1, 2 en 3	49
10	Werkblad bij Bouwboek, les 6, 7 en 8	50
11	Werkblad bij Bouwboek, les 11, 12 en 13	51
12	Werkblad bij Bouwboek, les 16, 17 en 18	52
13	Werkblad bij Bouwboek, les 21, 22 en 23	53
14	Werkblad bij Bouwboek, les 26, 27 en 28	54
15	Werkblad bij Bouwboek, les 31, 32 en 33	55
16	Werkblad bij Bouwboek, les 36, 37 en 38	56
17	Planningschema speciale leerhulp	57
18	Oefenschema klankgroep en klemtoon	58
19	Oefenschema lange klinker	59
20	Regels en afspraken na Blok 5	60
21	Keuzeactiviteiten 1, 2 en 3	61
22	Keuzeactiviteiten 4, 5 en 6	62
23	Keuzeactiviteiten 7, 8 en 9	63